

**Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta životního prostředí**

Potenciál a možnosti managementu venkovského mikroregionu Svazku obcí

Cínovec k

ochraně přírody a krajiny zájmového území.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce

Diplomant

Mgr. Karel Houdek

Bc. Rudolf Bálek

© 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Potenciál a možnosti managementu venkovského mikroregionu Svazku obcí Cínovec k ochraně přírody a krajiny zájmového území vypracoval samostatně a použil jsem k tomu těch literálních pramenů, které uvádím v seznamu literatury.

V Teplicích 29. dubna 2011

.....
podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat zejména vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Karlu Houdkovi za konzultace a odborné vedení, své rodině za podporu a trpělivost při psaní této práce

Rudolf Bálek

ZADÁNÍ DIPLOMOVÁ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: **Rudolf B á l e k**

obor: **DRES**

Název tématu: **Potenciál a možnosti managementu venkovského mikroregionu Svazku obcí Cínovec k ochraně přírody a krajiny zájmového území.**

Name of the topic: **The potential and the opportunities for the management of the rural micro-region confederation of the Cínovec municipalities to protect the nature and the lands of the service area**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomová práce je

1. Literární rešerše k tématu včetně metodických přístupů šetření.
2. Popis a charakteristika zájmového území.
3. Popis metodiky a vyhodnocení výsledků vlastního šetření. Především:
 - a. Hlavní cíle programu rozvoje mikroregionu při ochraně přírody a krajiny
 - b. Slabé a silné stránky ochrany přírody a krajiny na území mikroregionu
4. Souhrn získaných poznatků.
5. Návrh konkrétních opatření k zajištění vyšší efektivity sledovaného cíle.
6. Závěr.

Rozsah grafických prací:

Mapová a fotografická dokumentace ve vypovídajícím rozsahu.

Rozsah průvodní zprávy: cca 50 stran textu

Seznam odborné literatury:

- Operační program ČR k ochraně životního prostředí ČR.
- Metodické podklady pro zpracování strategických dokumentů rozvoje venkovských mikroregionů – svazků města obcí.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění
- Strategické (rozvojové) dokumenty venkovského mikroregionu.
- Aktuální strategické dokumenty vyšších územně správních celků se zaměřením na rozvoj zájmového území a úkoly ochrany přírody a krajiny.
- Platné územní plány jednotlivých členských obcí mikroregionu včetně územních plánů velkých územních celků (ÚP VÚC) zahrnujících zájmového území.
- Aktuální programy AOPaK k ochraně chráněných území na území mikroregionu.

Vedoucí diplomová práce:

Mgr. Karel Houdek

Konzultant diplomová práce:

doc. RNDr. E. Pecharová, CSc., KEK FŽP ČZU Praha

Ing. Vladimír Zdražil, KEK FŽP ČZU Praha a další

Datum zadání diplomová práce:

Březen 2010

Termín odevzdání diplomová práce:

Do 15. 04. 2011

Abstrakt

Náplní diplomové práce je zpracování potenciálu a možností managementu venkovského mikroregionu Cínovec při ochraně přírody a krajiny zájmového území. Na základě tohoto hodnocení zpracovat posouzení vlivu budoucího rozvoje mikroregionu vzhledem k ochraně přírody a krajiny v dané lokalitě. Zhodnotit různé možnosti managementu při ochraně přírody a krajiny v mikroregionu Cínovec. Zde se nejedná jenom o ekologické možnosti ale hlavně o ekonomické možnosti mikroregionu. Mikroregion vzhledem k investicím do ochrany přírody a krajiny nejenom s většími územními celky, ale hlavně s možnostmi ekonomickými. Teoretická část je věnována vysvětlení pojmů krajina její ráz a vývoj, ochrana přírody a krajiny. Praktická část je věnována vzniku, popisu a charakteristice, historickým souvislostem vymezeného území mikroregionu. Na základě tohoto hodnocení zpracovat posouzení vlivu budoucího rozvoje obce na samotnou krajinu a krajinný ráz a možnosti dalšího rozvoje při ochraně krajiny a přírody. Možný rozvoj při ochraně přírody a krajiny v mikroregionu lze provést s přihlédnutím k rozvoji okolních územních celků nebo nadřazených územních celků z důvodu nutnosti financovat zamýšlený rozvoj z jiných než vlastních zdrojů. Diplomová práce má charakter studie.

Klíčová slova: krajina, ochrana přírody, mikroregion Cínovec, Dubí, Novosedlice, Proboštov

The Abstract

The aim of the following thesis is to evaluate the potential and the possibilities of the management to protect nature and the landscape of the micro-region of Cinovec. Furthermore, it is analyzed how the future development of this micro-region would affect the protection of nature and the landscape. A closer look will be taken at the possibilities of the management in the protection of nature in this micro-region, wherein not only the ecological possibilities will be analyzed but also the economic possibilities. The micro-region must count on the co-operation with bigger territorial units in respect to the investments into the protection of nature and landscape, in particular when economic investments are at stake. The theoretical part explains the concepts of the landscape, its characteristics and development, and the protection of nature and landscape. The practical part is devoted to the development, description and historical background of the disappeared part of the micro-region. Based on this evaluation, the influence of further development of the community on the area itself and the characteristics of the landscape and the possibilities of further protection of nature and the landscape will be assessed. The possible development of the protection of nature and landscape can be assessed in respect to the development of its neighboring territorial units and bigger territorial units for the reason that the planned development should be financed from external sources. This thesis is organized as a study.

Keywords: landscape, nature conservation, micro-region Cinovec, Dubi, Novosedlice, Proboštov

OBSAH

1.	Úvod	9
2.	Cíl práce	10
3.	Krajina a ochrana přírody	11
3.1	Zákony na ochranu přírody a životního prostředí	13
3.2	Instituce zabývající se ochranou přírody v ČR	15
3.3	Typy krajín	17
3.4	Vývoj krajiny	18
4	Hodnocení krajiny a její ochrany	19
5	Metodika	29
6	Preventivní hodnocení ochrany přírody a krajiny	36
6.1	Fyzicko- geografická struktura	36
6.2	Geomorfologie a geologie	37
6.3	Klima	38
6.4	Srážkové poměry	41
7	Účel vzniku mikroregionu	42
8	Historické souvislosti	43
9	Životní prostředí v mikroregionu	47
9.1	Hodnocení zájmového území	48
9.2	Ovzduší	49
9.3	Voda	50
9.4	Odpady	52
9.5	Vlivy dopravy na životní prostředí	54
9.6	Krajina a zeleň	54
10	Ochrana krajiny a přírody v mikroregionu	55
11	Hlavní cíle	58
12	Silné a slabé stránky	60
13	Shrnutí situace	62
14	Cíle při ochraně přírody a krajiny	64
15	Vhodné aktivity	65
16	Diskuze	65
17	Závěr	66

1. Úvod

V roce 1992 byl Českou národní radou přijat zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, kde se mimo jiné říká, že krajina a její ráz je charakterizován přírodními, kulturními a historickými prvky daného místa. Tento jev je povahy estetické tudíž ho lze jen z části popsat objektivně. V minulosti docházelo a v některých případech je tomu i nyní, že k ochraně přírody a krajiny se nepřikládá tolik důležitosti jak by si to zaslouhovala a tím, docházelo v podstatě k snížení estetické hodnoty krajiny. (důlní činnost, nekvalitní rekultivace, ekonomické zájmy převyšující zájmy v ochraně životního prostředí apod.)

Problém, se kterým se ochrana přírody a krajiny potýká, vychází z podstaty chráněného jevu. Jako každý jev, jehož povaha je estetická, lze jej jen částečně popsat objektivně. Způsob jeho právního ukotvení, pak jeho povaze zcela dokonale odpovídá: je stejně silný, jako vágní. (Novotný 2008).

Příliš benevolentní přístup k ochraně přírody a krajiny by mohl vést k setření znaků kulturního vývoje a tím v podstatě i ke snížení estetické hodnoty krajiny. Na naopak příliš striktní ochrana by vedla k upřednostňování minulosti.

2. Cíl práce

Cílem diplomové práce je, na základě obecné charakteristiky území a na základě terénního šetření provést hodnocení ochrany přírody a krajiny mikroregionu Cínovec. Na podkladech tohoto hodnocení provést aktuální hodnocení záměrů mikroregionu Cínovec, které jsou uvedeny v dokumentu Strategie rozvoje Mikroregionu Cínovec i dotčených obcí. Doporučit způsoby ochrany krajiny a přírody a zhodnotit, jakým způsobem je v současné době krajina a příroda v mikroregionu chráněna.

3. Krajina a ochrana přírody (pojmy)

Krajina je odborný geografický a ekologický pojem, který vědeckým způsobem popisuje vybranou část zemského povrchu s typickou kombinací přírodních a kulturních prvků a charakteristickou scénérií. (Bukáček R., Matějka P. a kol., 1997)

Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (zákon č. 114/92 Sb.)

Krajina je prostorově organizovaná sestava biotopů a na ně vázaných, vzájemně se ovlivňujících ekosystémů. Za krajinu považujeme území, která mívají plochu čtverečných kilometrů (J. Berger, Ekologie, 1998)

Krajinný ráz je souhrnem příznačných znaků, vlastností, jevů a hodnot určité krajiny vytvářejících její celkový charakter. Charakter krajiny vždy utváří dějinné souvislosti v přírodním rámci. Krajina vytváří každé území a podle uspořádání znaků, které ji vytváří, jejich vztahů a měřítka, lze rozlišit mnoho typů krajiny. Za základní typy můžeme považovat krajinu přírodní a krajinu kulturní. Přírodní krajinu utváří především znaky přírodní povahy, civilizační vliv zde není vůbec patrný nebo je výhradně podřízený přírodním podmínkám. Kulturní krajina je naopak vytvářena činností člověka. (Bukáček R., 2007)

Ochranou přírody a krajiny se podle zákona č. 114/92 Sb. rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny. (zákon č. 114/92 Sb.)

Ochranou krajiny rozumíme péči o krajinu, tj. cílevědomou lidskou činnost usilující o udržení a ochranu všech jejích složek před znehodnocením (degradací) a o udržení vyrovnaného stavu mezi přírodním potenciálem krajiny a mnohostrannými požadavky lidské společnosti. V krajině je třeba zachovat systém ekologické stability.

Systém ekologické stability je soubor vzájemně propojených přirozených i pozměněných (avšak přírodě stále ještě blízkých) ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu krajiny.

Ochrana přírody se snaží z celospolečensky užitečných (vědeckých, kulturních a hospodářských) důvodů trvale zachovat přírodně cenné krajiny nebo jejich části, včetně rostlin, živočichů a jejich stanovišť. (Štulz, Götz, životní prostředí, 1996)

Nejstarší známé snahy o ochranu částí krajiny byly spojeny s náboženskými postoji, do nichž se mnohdy vtělila zkušenost řady generací o příznivém významu dané lokality na okolní přírodu. Příkaz k ochraně pratura vydaný ve 13. století knížetem Boleslavem Mazovským však toto zvíře ochránil před vyhubením pouze do 16. století. První přírodní rezervace na světě byla vyhlášena roku 1832 v Arkansasu (USA). na území dnešní České republiky byly první rezervace založena v Novohradských horách roku 1838 (Žofínský prales a Hojná voda) Jiřím Augustinem Languévalem-Buguoyem, který tamní pozemky vlastnil. Jde o druhé nejstarší chráněné území v Evropě. (Berger, Ekologie, 1998)

Ekologie a Ekonomie – tyto dva pojmy jsou často stavěny do protikladu . Přitom ekologii je nutno chápat jako „dlouhodobou ekonomiku“, tedy to, co není ekologické, nemůže být v konečném součtu ani ekonomické. Jako příklad může posloužit oblast Podkrušnohoří, tedy i oblast Mikroregionu Cínovec, kde se těžba a využití uhlí v tepelných elektrárnách jevílo zprvu jako ekonomicky výhodné. Započteme-li však budoucí náklady na obnovu zničených lesních porostů, rekultivaci zničené krajiny, ale i škody způsobené na zdraví obyvatel ,stane se ekonomická výhodnost problematickou. (Berger, Ekologie, 1998)

Ochranou přírody a krajiny se podle zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny. (zákon č. 114/1992 Sb)

3. 1 Zákony na ochranu přírody a životního prostředí v ČR

Ústava ČR

Ústava jako základní zákon obsahuje jen malé zmínky o ochraně přírody – v článku 7 : „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“.

Součástí ústavy je i **Listina základních práv a svobod**, mezinárodní dokument zakotvující právo občana na příznivé životní podmínky, na včasné a úplně informace o něm a povinnost nepoškozovat životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

Zákon o životním prostředí (č. 17/1992 Sb.)

Rámcový zákon obsahující definice pojmů (ekologická stabilita, přírodní zdroje, trvale udržitelný rozvoj společnosti aj.). Zakotvuje zásady ochrany životního prostředí, posuzování vlivů na životní prostředí a odpovědnost za porušení povinností při ochraně životního prostředí

Zákon o ochraně přírody a krajiny (č. 114/1992 Sb.) a navazující vyhlášky o ochraně přírody a krajiny (vyhl. MŽP ČR 395/1992 Sb.)

Vymezují zásady obecné ochrany přírody, zásady ochrany dřevin a povolení jejich kácení, registraci významných krajinných prvků, ochranu chráněných území, ochranu jeskyň, paleontologických nálezů apod. Zmíněná vyhláška podrobně upravuje péči o vybraná chráněná území a uvádí seznam chráněných druhů rostlin a živočichů.

Zákon o ovzduší (č. 86/2002 Sb.), kdy v oblasti ochrany ovzduší se pro účely tohoto zákona rozumí vnějším ovzduším ovzduší v troposféře, s výjimkou ovzduší na pracovištích určených zvláštním právním předpisem a v uzavřených prostorech.

Zákon o odpadech (č. 185/2001 Sb.), kdy tento zákon stanoví pravidla pro předcházení vzniku odpadů a pro nakládání s nimi a dodržování ochrany životního prostředí, ochrany zdraví člověka a trvale udržitelného rozvoje.

Zákon o ochraně ozónové vrstvy Země (č. 86/1995 Sb.), který upravuje povinnosti právnických osob a fyzických osob oprávněných k podnikání, které zacházejí s látkami poškozujícími nebo ohrožujícími ozónovou vrstvu Země nebo s výrobky takové látky obsahujícími.

Zákon o vodách (č. 254/2001 Sb.), který chrání povrchové a podzemní vody, stanoví podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování a zlepšení jakosti povrchových i podzemních vod, vytváří podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajišťuje bezpečnost vodních děl.

Zákon o lesích (č. 289/1995 Sb.) stanoví předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.

Zákon o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (č.16/1997 Sb.) , účelem zákona je ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které jsou mezinárodním obchodem ohroženy na přežití.

V České republice je ochrana krajiny po legislativní stránce zabezpečena zákonem č.114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny. Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva , o nerosty, horniny a paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny. Zákon odráží snahu přiměřeně chránit ráz krajiny jako přírodní, kulturní a historické bohatství. Pověření k výkonu ochrany krajiny má v České republice více orgánů. Předpokládá se tedy maximální spolupráce mezi orgány a institucemi resortů životního prostředí, místního rozvoje, kultury, zemědělství a mezi kraji, obcemi, jejich samosprávami a občanskými iniciativami.

3.2 Instituce zabývající se ochranou přírody v ČR

Ministerstvo životního prostředí

U nás od roku 1990 (jedno z posledních v Evropě). Má koordinující roli v oblasti ochrany přírody, zajišťuje mezinárodní spolupráci, vyhlašuje národní přírodní rezervace a památky, chráněné rostliny a živočichy (národní parky a chráněné krajinné oblasti vyhlašuje vláda a ministerstvo schvaluje pouze plány péče o ně).

Česká inspekce životního prostředí

je podřízena Ministerstvu životního prostředí. Kontroluje dodržování právních předpisů týkajících se ochrany přírody, ochrana ovzduší, vod a lesa a také hospodaření s odpady (spadá sem Česká technická inspekce ochrany ovzduší, Česká vodohospodářská inspekce aj.) Inspekce omezuje nebo zastavuje činnost poškozující přírodu a je oprávněna ukládat pokuty.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Organizace Ministerstva životního prostředí, jejímž hlavním posláním je zajištění komplexní péče o chráněná území ležící mimo národní parky a chráněné krajinné oblasti, výzkum týkající se ochrany druhů, znalecká činnost v oblasti ochrany přírody, centrální dokumentace ochrany přírody . Agentura vydává časopis Ochrana přírody. Ministerstvu také podléhá Český ekologický ústav, Český hydrometeorologický ústav aj.

Státní fond životního prostředí

Je jedním z finančních zdrojů na podporu projektů zlepšujících životní prostředí. Plynou sem poplatky za ukládání odpadů, vypouštění odpadních vod, ale i případně státní dotace. O použití prostředků rozhoduje ministr na doporučení Rady fondu.

Krajské úřady a Magistráty měst (se svými referáty životního prostředí)

Vykonávají státní správu v oblasti ochrany přírody v kraji a okrese. Zpracovávají koncepci ochrany přírody, vyhlašují přírodní rezervace, přírodní parky, přírodní památky. Ukládají pokuty dle zákona.

Stráž přírody

Je zřizována krajskými úřady a Magistráty měst nebo správami Národních parků, a Chráněných krajinných oblastí a tvoří ji především dobrovolní pracovníci. Je oprávněna zjišťovat totožnost osob porušujících předpisy na ochranu přírody a ukládat blokové pokuty.

Obce

Obce mají ve svém obvodu některé pravomoci a povolování méně významných zásahů do životního prostředí.

Nevládní organizace a hnutí

Kromě státních institucí se ochranou jednotlivých složek životního prostředí zabývají i různé nevládní organizace či hnutí. Příkladem je Český svaz ochránců přírody nebo společnost pro trvale udržitelný život. Z řady ekologických hnutí lze jmenovat Brontosaurus, Greenpeace, Duha, Děti Země aj. (Lapáček, 2002)

3.3 Typy krajin

Bukáček (2007) uvádí, že krajina vytváří každé území a podle uspořádání znaků, které ji vytváří, jejich vztahů a měřítka, lze rozlišit mnoho typů krajiny. Za základní typy můžeme považovat krajinu přírodní a krajinu kulturní.

Přírodní krajinu utváří především znaky přírodní povahy, civilizační vliv zde není vůbec patrný nebo je výhradně podřízený přírodním podmínkám. Přírodní krajinou rozumíme útvar, který se vytváří působením přírodních, biotických i abiotických, krajinoformujících procesů bez ovlivnění antropogenními faktory. Přirozená krajina, někdy nazývána prakrajina, bývá označována za poslední stav přirozené krajiny, před její přeměnou v krajinu kulturní.

Kulturní krajina je naopak vytvářena činností člověka. Je převážně kombinací přírody a kultury, kdy nejvýznamnější faktory které působily na přeměnu krajiny, jsou zemědělství a lesnictví. Kulturní krajina je mozaikou ekosystémů do různé míry ovlivněných činností člověka. Na základě těchto činností můžeme kulturní krajinu rozlišit na :

- vlastní kulturní krajinu, která je v rovnováze mezi působením antropogenních a ostatních faktorů;
- narušenou kulturní krajinu, kde je vyšší míře narušena stabilita přírodních složek;
- devastovanou krajinu, kde dochází k těžkému narušení autoregulačních schopností.

3.4 Vývoj krajiny

Krajina je místem našeho života. Je to základní prostor, který všichni prostě musíme obývat. Vše se odvíjí od pohledu na ni, respektive od toho, co jsme schopni v ní vidět a do jakých typů vztahů jsme s ní schopni vstupovat. Člověk krajinu proměňuje a důsledky lidské činnosti mohou být různé. Některé jsou viditelné na první pohled, jako třeba krajina poškozená těžbou nerostných surovin, zemědělskou činností nebo dopravní infrastrukturou. Jiné lze zjistit až na základě pozorování v delším časovém období, jako např. klimatické změny nebo vymírání rostlinných a živočišných druhů. Na druhé straně však člověk svojí činností řadu příležitostí pro nejrůznější organismy vytváří (byť v drtivé většině neúmyslně). Příkladem mohou být louky, které vznikly systematickým odlesňováním, staré lomy, rybníky a další.

Dle Lupáčka (2002) člověk zprvu charakter prostředí podstatně neměnil, rozsáhlejší zásahy (kácení lesů) jsou zaznamenány teprve od středověku. Stále větší plocha území je využívána zemědělsky (louky, pastviny, pole), nebo k výstavbě měst a komunikací. S rozvojem řemesel a průmyslu je stále více využíváno surovin (dřevo, uhlí, rudy, kámen). Člověk takto postupně přeměnil téměř všechny přirozené ekosystémy.

Mikroregion Cínovec lze charakterizovat jako venkovskou oblast s převážně kvalitními přírodními podmínkami. Obce Novosedlice a Proboštov si uchovávají tradiční venkovský charakter a celý mikroregion Cínovec disponuje radou památkově chráněných objektů, které patří ke kulturnímu dědictví.

Na druhé straně existují v mikroregionu Cínovec zanedbané a opuštěné výrobní areály, které se rozrostly hlavně po roce 1990, v obcích je zanedbaný domovní a bytový fond, zchátralé památky. Intenzivní průmyslová výroba se v minulosti podepsala na kvalitě životního prostředí, způsobila poškození krajiny a narušení původních ekosystémů. (Strategie rozvoje Mikroregionu Cínovec, 2006)

4. Hodnocení krajiny a její ochrany

Hodnocení krajiny a její ochrany, je dle Skleničky (2003) proces, kdy je krajina popisována, klasifikována a analyzována. Tyto tři kroky je třeba rozlišit a definovat a výsledky formulovat.

Popis – sbírání a interpretace informací o krajině

Klasifikace – diferencování do typů se zřetelnými charakteristikami

Analýza – zjišťování hodnot krajiny ohledem na zvolená kritéria.

Pro problematiku hodnocení krajiny a její ochrany existuje několik metodik.

Principy hodnocení krajiny – dle – Ing. Igor Míchal, CSc.

Hodnocení podle Míchala (1999) je více zaměřené na hodnocení vlivu konkrétních záměrů na krajinu, nicméně základní principy se dají převzít i pro preventivní hodnocení – je třeba určit místa a oblasti krajiny a v nich hodnoty krajiny a jejího rázu, u kterých bude stanoven význam a následně stanoveny principy ochrany. Hodnocení vychází:

- ze základních pojmů hodnocení krajinného rázu, uvedených v §12 zákona č. 114/1992 Sb. a dalších pojmů

- z nutných a dostupných podkladů - z vlastních terénních průzkumů zpracovatele

Vlastní hodnocení má pět následujících kroků

I. vymezení širšího krajinného prostoru dotčeného ve vizuálních vztazích vlivem navrhovaného zásahu,

II. vymezení dílčích krajinných prostor, míst krajiny, která bezprostředně souvisejí s hodnoceným zásahem,

III. v dotčených prostorech a místech krajiny a do ní spadajících identifikuje, přírodní, kulturní a historické a další hodnoty spoluurčující krajinu a způsob její ochrany. Tyto hodnoty pro každé dotčené místo krajiny popíše a stanoví, zda se jedná o hodnoty z hlediska ochrany krajiny a přírody:

- pozitivní či negativní

- určující, významné či doplňkové
- běžné či jedinečné.

Vysokou přírodní hodnotu spatřuje Míchal (1999) ve výkladu metodického hodnocení zejména u krajín:

- s vysokou mírou přirozenosti aktuální vegetace
- s vysokou biologickou rozmanitostí
- s harmonickou interakcí mezi ekosystémy (včetně ekosystémů přetvořených lidskou činností)
- s členitou geomorfologií a výraznými přírodními dominantami.

Estetické hodnoty se vztahují na duchovní a prožitkové dimenze krajiny a jejich kritéria jsou filozofická, sociálně psychologická a kulturně estetická, takže musí respektovat podíl subjektu na hodnocení. Při estetickém hodnocení jsou harmonické vztahy dány na jedné straně kladnou hodnotou určitých esteticky nespécifických obsahů, které lze vyčíst z vnější podoby krajiny, a to včetně asociovaných významů ryze psychických.

IV. Posouzení vlivů na hodnoty ochrany přírody a krajiny, krajinného rázu, silné, slabé případně žádné ovlivnění,

V. souborné vyhodnocení zásahu do krajinného rázu, včetně doporučení povolení či zamítnutí záměru, případně návrh opatření, která by minimalizovala negativní ovlivnění krajiny zásahem.

Principy hodnocení krajiny a jejího rázu – dle – Doc. Ing. arch. Jiří Löw

Metodika Löwa (1999), vznikla za účelem stanovení kvantitativních a kvalitativních kritérií, jejichž uplatnění by umožnilo zohlednit ekologické principy ochrany zemědělské půdy, krajinného rázu a jejich ochrany v rámci procesu urbanizace území. Krajina a příroda a jejich ochrana se podle Löwa a Kučery (1996) odvíjí v první řadě od trvalých ekologických podmínek a ekosystémových režimů krajiny, tedy základních přírodních vlastností dané krajiny (primární krajinná struktura).

Hodnocení pracuje především s pojmy jako jsou

- základní krajinařský celek,
- nadřazený krajinařský celek,

- typické znaky krajinného rázu
- míra dochovalosti krajiny

Postup definování krajinného rázu má tři rozměry:

I. určení typu krajinného rázu a jeho prostorové vymezení

kde se věnuje vyhodnocení přírodních podmínek území a jeho typických ekosystémových režimů a vyhodnocení dlouhodobých krajinotvorných způsobů využívání území.

II. vyhodnocení dochovalosti krajiny a její ochrany

vymezením nadřazených krajinářských celků, rozčleněním krajiny na základní krajinářské celky a vymezením prostorů reprezentujících dané typy. Vyhodnocení jednotlivých celků z hlediska míry dochovalosti typických znaků krajiny v nich a vymezení krajinářských celků s dochovaným krajinným rázem pro jejich ochranu.

Zde se určují kategorie dochovalosti krajinného rázu podle členění

- výjimečně dochovaný krajinný ráz mají dochovány všechny typické znaky
- dobře dochovaný krajinný ráz. Jsou dochovány všechny hlavní typické znaky krajinného rázu a většina doprovodných
- částečně dochovaný krajinný ráz, kde dochována podstatná část hlavních typických znaků a je možná obnova chybějících
- málo dochovaný krajinný ráz - u celků, kde jsou typické znaky z větší části setřeny a jejich obnova je obtížná.

III. určení způsobu ochrany krajinného rázu

- stanovení stupně společenské ochrany krajinného rázu,
- návrh způsobů a míry ochrany krajinných celků

Principy hodnocení krajiny – dle – Roman Bukáček, Petr Matějka

Tato metoda vznikla z podnětu Správy CHKO ČR, v ucelené podobě se objevuje již v roce 1997. Od té doby je dále propracovávána a vylepšována. Představuje biogeografický přístup, který nepracuje tolik s abstraktními pojmy (jako estetika), ale zaměřuje se spíše na krajinnou strukturu.

Metodika zahrnuje tři formy hodnocení a ochrany krajinného rázu

- preventivní
- kauzální
- tvůrčí.

Metoda hodnocení krajinného rázu vychází z principu jeho ochrany a tvorby, resp. ochrany takových charakteristik, které jsou výraznými atributy přírodní a estetické kvality krajiny a eliminace charakteristik tuto kvalitu snižujících. Podle Bukáčka je důležité stanovit cíl hodnocení, který udává hloubku, do které bude hodnocení vypracováno a vychází z předpokládaných potřeb ochrany krajinného rázu.

Metoda hodnocení krajinného rázu má sedm kroků a spočívá v

a) - determinaci základních charakteristik území, jako je přírodní charakteristika, kulturně-historický vývoj krajiny, celková charakteristika základních krajinných složek a krajinných prvků a výčet základních charakteristik území

b) - diferenciaci území - pro hodnocení krajinného rázu velkého územního celku rozdělíme území na specifické krajinné celky a prostory. Diferenciace území se provádí následujícími kroky:

- vyhodnocení základních charakteristik krajiny, dělících krajinu zájmového území na menší územní celky
- vymezení územních celků – určení jejich hranic
- popis vymezených územních celků, charakteristika dominantních krajinných složek a krajinných prvků vytvářejících základní charakteristiky území
- popis vymezených krajinných prostorů, determinace dominantních složek a prvků

Při vymezení krajinného celku jsou důležité dva pohledy:

- uvnitř krajinného celku - interiérové pohledy, konfigurace složek a prvků vytvářející prostorové charakteristiky,
- vně prostoru krajinného celku - vnější pohledové projevy okolních krajinných celků a jejich prostorů, průhledy, otevřenost a horizont

Vymezené krajinné celky musí být vzájemně odlišitelné.

c) - výčet charakteristik krajiny

d) - stanovení významu jednotlivým charakteristikám krajiny

Význam charakteristik stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice:

I. zásadní;

II. určující;

III. významná.

e) - pozitivní a negativní projevy zúčastněných složek a jejich určení

Projev jednotlivých charakteristik stanovíme podle následujícího schématu:

- pozitivní projev přírodních charakteristik
- pozitivní projev umělých charakteristik,
- negativní projev přírodních charakteristik,
- negativní projev umělých charakteristik a
- neutrální projev charakteristik.

f) - prostorové vztahy

Při definování prostorových vztahů se řídíme následujícím klíčem:

- vztahy základních charakteristik, resp. krajinných složek, které je vytváří s tvary reliéfu, vztahy jednotlivých přírodních a kulturních charakteristik s prostorovými charakteristikami, vztahy přírodních charakteristik s charakteristikami kulturními a dominanty, jejich působení a vztahy s ostatními charakteristikami

g) - stanovení ochrany - limity

V úpravě metodiky předkládá Bukáček (2006) preventivní hodnocení krajiny ve čtyřech základních krocích, které sloučením původních sedmi kroků.

1) vymezení a charakteristika sledovaného území,

2) identifikace stávajících znaků a hodnot krajinného rázu

3) nalezení vztahů v krajině

4) posledním krokem je vytvoření pravidel ochrany krajiny a přírody ve vztahu k potenciálnímu rozvoji krajiny.

V doplněné verzi metodiky Bukáček (2006) již nepracuje s charakteristikami, ale s jejich znaky. Po provedení prostorové a charakterové diferenciaci území je provedena identifikace znaků a hodnot jednotlivých znaků charakteristik krajinného rázu vymezené územní jednotky. Pozitivní a negativní projevy zúčastněných složek a jejich určení z původní metodiky jsou shrnuty do jednoho kroku, vytvoření seznamu znaků a stanovení váhy jejich projevu, významu a cennosti. V hodnocení sledujeme podíl těchto znaků na utváření estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu, harmonického měřítka a vztahů v krajině.

Je zřejmé, že zásah do znaku, který je zásadní nebo spoluurčující, jedinečný a zároveň pozitivní je zásahem degradujícím estetické nebo přírodní hodnoty krajinného rázu, měřítka krajiny či vztahy v krajině. Klasifikace znaků patří k nejzodpovědnějším částem hodnocení a musí být prováděna uvážlivě. Identifikované znaky jsou uspořádány do přehledné tabulky, kde jsou zadány i jejich vlastnosti.

Principy hodnocení krajiny a její ochrany – dle – Dr. Ing. Alena Salašová

Metodický postup Salašové (2006), je postaven na krajinném rázu na regionální a mikroregionální úrovni. Postup, vychází jak ze standardních způsobů vyhodnocení, tak je inspirován jinými metodickými postupy – z Velké Británie, ze Slovenska postupy doc. Jančury a vybranými českými metodikami, především doc. Löwa a doc. Kučery.

Identifikace území rozdílného charakteru krajiny (územní diferenciaci), jejich klasifikaci, mapování a popis. Tato identifikace se zaměřuje se na vymezení určujících diferenčních znaků.

Práce probíhají ve třech krocích

I. forma analýzy a terénního ověřování.

hodnotí se přírodní faktory (geologické, reliéf, vodní systémy, půdy a vegetace) a kulturně/sociální faktory (využití země, osídlení, ohraničení, měřítka, časová hloubka, prostorové vztahy a hledají se typické a/nebo specifické kombinace znaků krajiny.

II. vyjádření „kvality“ krajiny,

jedná se o posouzení významnosti znaků, jejich jedinečnosti, estetické hodnoty krajinných scén apod.

III. vymezení citlivosti posuzovaného území na změny a stanovení hranic únosnosti předpokládaných změn.

Salašová (1999) upozorňuje, že proces hodnocení krajiny není jen hodnotícím procesem. Jeho součástí má být stanovení regulativů a postupů, které zabezpečí ochranu krajiny a přírody, ale hlavně jeho rozvíjení s ohledem na současný (a budoucí) rozvoj lidské komunity a její potřeby. Krajině musíme přiznat jeho sociologickou podmíněnost a úzkou vazbu na komunitu, která daný prostor osídluje. Za hlavní kroky postupu, který by měl být standardizován, i když vzhledem k rozmanitosti krajin v ČR není třeba jednotný, univerzální postup, považuje Salašová (2006)

- typologii a diferenciaci krajiny
- identifikaci znaků krajinných typů a individuí
- vymezení vjemových charakteristik krajiny (znaků krajinného obrazu)
- identifikaci významů a symbolů krajiny
- definování hodnoty a kvality vymezených krajinných typů a individuí.

Principy hodnocení krajiny – Vorel, Bukáček, Matějka, Culek, Sklenička (2004)

Jedná se o metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti, nebo změny využití území. Dle autorů je krajina vyjádřením vztahů přírodních, socioekonomických a kulturně-historických vlastností, které je nutno popsat a vyhodnotit znaky a hodnoty, které krajina utváří. Dále se hodnotí buď vlivy navrhovaných záměrů na tyto znaky a hodnoty, tj. zásahy do krajiny jejího rázu, nebo se provádí hodnocení území z hlediska krajiny a stanovují se opatření k ochraně krajiny a přírody.

Je proto třeba při respektování smyslu zákona č. 114/1992 Sb. hodnotit krajinu tak, aby jako výsledek vznikly podklady pro jednu ze dvou forem ochrany krajiny:

- Preventivní ochrana krajiny a přírody
- Aktuální ochrana krajiny a přírody

Krajina a její ráz je vyjádřen:

- přítomností znaků přírodní, kulturní a historické charakteristiky
- senzuálním (nejčastěji vizuálním) uplatněním znaků a jevů jednotlivých charakteristik v krajinné scéně

Ochrana krajiny a přírody musí být zaměřena

- k ochraně typických znaků
- k ochraně přírodních a estetických hodnot,

Proces hodnocení probíhá ve třech fázích :

I. Vymezení hodnoceného území - popis navrhovaného záměru, a vymezení dotčeného krajinného prostoru

II. Hodnocení krajinného rázu - vymezení oblastí a míst krajinného rázu, a identifikace znaků přírodní, kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu v místech a klasifikace těchto znaků a jejich klasifikace

III. Posouzení zásahu v oblasti míry vlivu a určení únosnosti zjištěné míry vlivu

Výstupy tohoto hodnocení jsou zaznamenány to tabulky, podle které je v závěru možno vyhodnotit vlivy a objektivovat výsledky

Principy hodnocení krajiny – Anglie a Skotsko

Metodický postup vzniká v 80. letech 20. století a souhrn hodnocení provedl Swanwick (2002). V této době začíná snaha o oddělení hodnocení a ochrany kulturních a estetických hodnot krajiny od klasické ochrany přírody.

Pro posuzování krajiny se používá :

- identifikace, přírodních a kulturních znaků, které jsou přítomny v lokalitě,
- monitorování změn prostředí,
- sledování citlivosti místa k vývojovým změnám
- stanovování podmínek pro rozvoj, případně změnu.

Krajina je hodnocena z různých důvodů a ne vždy ve vztahu k tradičnímu konceptu estetiky a krásy. Krajina může mít různé hodnoty:

- sociální a společenskou, může přispívat k vnímání identity, blahobytu, potěšení a inspirace
- ekonomickou, je často faktorem v cestovním ruchu a turistice.

Hodnocení krajiny a jejího rázu vede k pochopení dnešní krajiny, jaká je a proč a jak se může v budoucnu změnit.

Hodnocení pracuje hlavně s pojmy:

- Znak (Charakter) - rozeznatelná a pevná struktura prvků v krajině, kterou se krajina odlišuje od jiné, ale nečiní ji to lepší či horší.
- Charakteristické rysy (Characteristics):- kombinace prvků, které mají obzvláštní určující funkci ve stanovení odlišného, zřetelného charakteru.
- Prvky (Elements) - Individuální komponenty tvořící krajinu jako jsou stromy, živé ploty.
- Rysy (Features) - nápadné nebo přitahující prvky jako jsou skupiny stromů, kostelní věže, zalesněné horizonty

Principy a proces hodnocení krajiny a jejího rázu:

V procesu hodnocení krajinného rázu je kladen důraz na charakter krajiny. Rozdělení procesu charakterizace a tvorby posudku, roli objektivitu i subjektivitu v procesu a možnost aplikace procesu v různých měřítkách krajiny.

Charakterizace krajiny je proces identifikace území rozdílného charakteru, jejich klasifikace, mapování a popis charakteru. Výsledkem je mapa typů a areálů krajinného rázu doplněná popisem jejich charakteru a identifikací klíčových charakteristik, nejvýznamnějších pro utváření krajinného rázu.

Typy krajinného rázu jsou části krajiny, které vykazují relativní homogenitu charakteru. Vychází z podobných přírodních podmínek, i když se mohou nacházet v různých částech území státu, vyskytují se v nich podobné kombinace geologických a

topografických charakteristik, vodních systémů, vegetace, historického využití země a sídelní struktury.

Areály krajiny jsou geograficky samostatná, unikátní území jednotlivých krajinných typů. Sdílí vývojové charakteristiky s ostatním územím daného typu, ale vyznačují se vlastní identitou. Klíčové charakteristiky jsou kombinací prvků, dávající území vlastní výraz, jsou prvním cílem pro monitorování změn a identifikaci krajinných indikátorů. Obvykle spolupůsobení reliéfu, přírodě blízké vegetace, mozaiky polí, aspekty osídlení a estetických charakteristik jako otevřenost či uzavřenost území, dlouhé výhledy apod.

Vlastní hodnocení obsahuje 2 fáze, klasifikaci a hodnocení krajiny, provedené v šesti krocích:

1. fáze, klasifikace krajiny, zahrnuje kroky 1- 4. Jedná se o praktické kroky, které se týkají studia, identifikace území rozdílného charakteru, jejich klasifikace, mapování a popisu charakteru. Obsahuje souhrn relevantních podkladů použitelných pro hodnocení, mapové analýzy, letecké fotografie. Terénní data se sbírají systematicky, do záznamového archu, a slouží k upřesnění předběžného vymezení typů a areálů krajinného rázu, pro vypracování jejich popisu a identifikaci estetických a vjemových kvalit, které nemohou být zřejmé z mapových podkladů. Arch by měl obsahovat písemný popis charakteru krajiny, skicu, soupis krajinných prvků a jejich významnost, soupis estetických a vjemových faktorů, výsledky pozorování stavu, citlivosti a potřeby managementu krajiny. Čtvrtý krok upřesňuje a finalizuje výstupy z procesu klasifikace pomocí mapových zobrazení typů a areálů a popisů jejich charakteru. Tyto popisy by měly obsahovat i klíčové rozvojové tlaky a trendy územního managementu. Výstupy z této fáze by měly shrnout rozsah a účel studie, popsat roli dotčených osob, vysvětlit metodologii zpracování, popsat sledované území s vazbami na krajinný ráz, specifikovat provázanost na hodnocení prováděná v jiných měřítkách, obsahovat jasné mapové zpracování, přinést jasný popis každého typu nebo areálu a to bez uvedení hodnotících posudků, obsahovat fotografie a ilustrace, identifikovat klíčové charakteristiky a kombinace prvků utvářejících charakter území. V této fázi je hodnocení považováno za neutrální hodnocení současného stavu krajiny.

2. fáze, hodnocení krajiny ve smyslu přípravy posudku, zahrnuje kroky 5 a 6. Vždy je třeba rozhodnout o přístupu k posuzování pro určení požadované úrovně objektivit. Musí se určit, do jaké míry všeobecný bude posudek a jaké budou kritéria objektivizace. Následné posudky se budou lišit podle záměru posouzení. Mohou to být např. návrhy zlepšení v krajině, informace pro politiku územního rozvoje, zvláštní výzkumy, krajinné strategie a směrnice, návrhy pro rozvoj území. Výstupy z této fáze hodnocení by měly ozřejmit způsob přípravy a prezentace posudků včetně použitého systému kritérií, vysvětlit důvody pro volbu jednotlivých přístupů k vytvoření posudků, vysvětlit úlohu dotčených osob, zajistit přípravu posudků na základě předešlé charakterizace území.

5. Metodika

Úkolem mé práce je zpracovat :

- I. preventivní hodnocení krajiny a její ochrany v mikroregionu Cínovec,
- II. posouzení vlivu rozvoje mikroregionu na ochranu přírody a krajiny, popřípadě doporučit metody ochrany,
- III. zhodnocení způsobu ochrany přírody a krajiny v strategickém rozvoji mikroregionu Cínovec

Na základě dostupných materiálů (především z sídel obecních úřadů v mikroregionu) jsem provedl charakteristiku území, ve které jsem se snažil popsat vztahy mezi obcemi, přírodní podmínky, historické souvislosti, případná chráněná území a prvky krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb.

Pro preventivní hodnocení ochrany přírody a krajiny, jsem použil mapové podklady a vlastním terénním šetřením jsem zhodnotil ochranu krajiny mikroregionu.

Poloha mikroregionu je vyjádřena třemi základními rovinami:

makroregionální - udává polohu území v rámci České republiky a hlavních komunikací státního a nadstátního významu, případně vymezující polohu území k hlavnímu městu Praze a hlavním evropským metropolím. Významná také v minulosti

byla mezinárodní silnice E55 procházející přímo mikroregionem Cínovec, kterou již dnes nahradila dálnice D8

meziregionální - vyjadřuje polohu území mikroregionu v rámci okresu, případně kraje, kdy hlavním zdrojem exponovanosti je krajské město Ústí nad Labem, případně okresní město Teplice a hlavní komunikace v regionu, příznivé je také přímé napojení na tato města silniční i železniční dopravou;

mikroregionální - sleduje polohu jednotlivých částí mikroregionu (obcí)

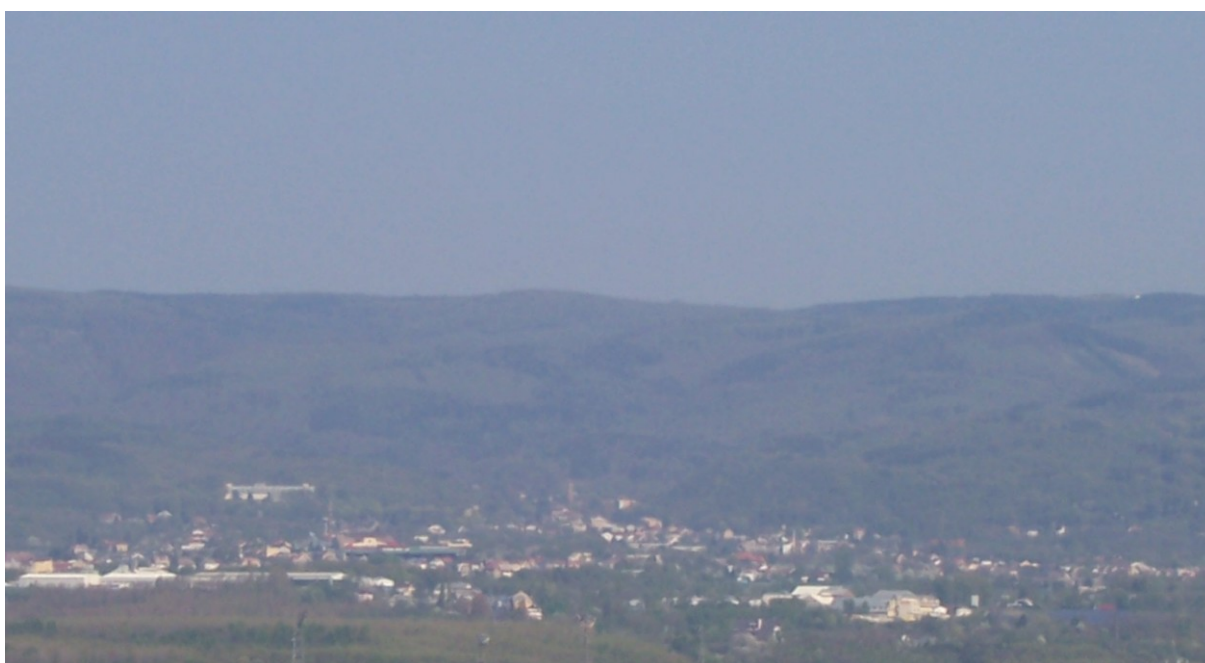

foto č. 1- pohled na mikroregion Cínovec, směr sever, foto autora

Mikroregion Cínovec je součástí ústeckého kraje. Z historického hlediska obce vykazují ekonomickou a kulturní samostatnost. Mikroregion tvoří 3 obce Dubí , Novosedlice, Proboštov. Mikroregion Cínovec leží severně od města Teplice a je součástí okresu Teplice. Největším městem mikroregionu a tedy i jakýmsi centrem je město Dubí. Mikroregion Cínovec má příslušnost k Finančnímu úřadu v Teplicích. Obce tvořící mikroregion Cínovec tedy Dubí při počtu obyvatel 8 061, Novosedlice 2 294 a Proboštov 2599 obyvatel. Celkově má mikroregion 12 954 obyvatel a rozlohu 39.02 km², což je hustota zalidnění 332 obyvatel na km². Katastrální území obcí začleněných do mikroregionu Cínovec na sebe vzájemně navazují. Severní část mikroregionu zasahující do Krušných hor tvoří zalesněné porosty, louky a pastviny.

Jižní část mikroregionu Cínovec sousedí s Teplicemi.(strategie rozvoje mikroregionu Cínovec,2006)

Mikroregion Cínovec se rozkládá v severozápadních Čechách podél česko – německé hranice v Krušnohoří. Území Krušných hor bylo až do 90. let periferní oblastí České republiky s úpadkovou tendencí. Jestliže ještě v 60. letech byly Krušné hory zařazeny mezi oblasti cestovního ruchu celostátního významu, tak později s rozvojem elektrárénství v pánevních okresech došlo k narušení životního prostředí a oblast začala zaostávat. V 80. letech se tato skutečnost projevila mimo jiné tím, že Krušné hory byly zařazeny do kategorie oblastí cestovního ruchu místního významu. V 90. letech v důsledku společenské a ekonomické transformace a otevření hranic se situace poněkud změnila. V obcích s výhodnou dopravní polohou a s dobrými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu se situace změnila k lepšímu. Naopak obce hůře položené, jejichž ekonomický rozvoj byl dříve spojen především se zemědělstvím a průmyslem dnes procházejí složitou restrukturalizací ekonomické struktury spojenou s relativně vysokou nezaměstnaností. Po r. 1989 se také výrazným způsobem změnily institucionální podmínky regionálního rozvoje. Otázka Regionálního rozvoje již není pouze otázkou státu, ale také nově otázkou krajů a především obcí a měst a jejich dalších aktéru – zastupitelů, obyvatel, podnikatelů, neziskových organizací atd.

Mikroregion Cínovec se nachází v území:

NUTS 5 – Město Dubí, Obec Novosedlice, Obec Proboštov

NUTS 4 – Okres Teplice

NUTS 3 – Ústecký kraj

NUTS 2 – Severozápad

Euroregion Labe

Euroregion Krušnohoří

NUTS 1 – Česká republika

(Strategie rozvoje Ústeckého kraje, 2007)

Mikroregion Cínovec svou polohou náleží do Euroregionu Labe a zároveň také do Ústeckého kraje. Euroregion Labe je tvořen okresy Děčín, Ústí nad Labem, Teplice a Litoměřice. Okres Teplice, který nás vzhledem k této studii zajímá nejvíce, vznikl jako svazek obcí Bílina, Dubí, Duchcov, Koštany, Krupka, Proboštov a Teplice

Základní údaje:

Název svazku: MIKROREGION CÍNOVEC

Právní forma: Svazek obcí

IC: 71214429

Členové sdružení: Město Dubí, Obec Novosedlice, Obec Proboštov

Adresa: Ruská 264, 417 01 Dubí

obr. č. 1 – poloha mikroregionu v ČR

Mikroregion Cínovec se nachází v severozápadních Čechách na území Ústeckého kraje. Dále je součástí regionu soudržnosti NUTS 2 Severozápad, Euroregionu Labe a Euroregionu Krušnohoří. Mikroregion sousedí přímo se Spolkovou republikou Německo (na severu), s obcí Koštany (na západě), s obcí Újezdeček (na jihu), s městem Krupka (na východě) a s městem Teplice (na jihu i východě). Původně by mikroregion z hlediska správního územního členění příslušel k bývalému okresu Teplice. Podle nového územně správního členění spadají obce mikroregionu pod správu Teplic a Duchcova.

Mikroregion Cínovec je vymezen územními obvody obcí:

- Dubí
- Proboštov
- Novosedlice

Oficiálně jsou na území mikroregionu 3 obce s obecními či městskými úřady. Některé z nich jsou však ještě členěny na části obcí, jedná se o následující sídla:

Dubí: Běhánky, Bystřice, Cínovec, Drahůnky, Dubí, Mstišov, Pozorka

Novosedlice: Novosedlice

Proboštov: Proboštov, Přítkov

obr. č. 2 - Mikroregion Cínovec a poloha jeho členských obcí

Město Dubí se rozkládá na úbočí Krušných hor v nadmořské výšce 350 až 450 metru. Je položeno v údolí ohraničeném Mlýnským vrchem na východě a Srnčím vrchem na západě. Údolí, v němž bylo založeno, se dělí již ve své horní části na dvě ramena. Levé, jímž protéká potok Bystřice a vede silnice, se nazývá Jezerní Důl podle jezera kdysi se rozkládajícího na náhorní plošině Krušných hor a vytékajícího do tohoto údolí. Pravé rameno tvoří údolí táhnoucí se k severovýchodu, jímž přitéká potok Bystřická vlévající se těsně nad lázeňskými budovami do Bystřice. Hradbou

Krušných hor chráněné proti severnímu větru Dubí stalo pro příjemné horské klima, čistý vzduch a krásné lesnaté okolí vyhledávaným lázeňským místem. Bohužel v roce 2010 díky celosvětové finanční krizi byly poslední tzv. Tereziny lázně v Dubí uzavřeny a jejich budoucnost je nejistá. Hluboké okolní lesy lákají k procházkám a výletům. Dnes tu však již stěží najdete mohutné staleté smrky, buky, duby a modříný obdivované zakladateli lázní v minulém století. Vyhynuly i mnohé druhy tehdy zde rostoucí lesní a luční květeny. Vlivem exhalací se k horšímu změnilo i kdysi čisté horské ovzduší. Devastace krajiny důlní činností postihla i okrajové části Dubí. Přesto však si Dubí dokázalo zachovat mnohé z minulých let, kdy patřilo k vyhledávaným lázním.

Po roce 1989 došlo k velkému rozvoji mezinárodní kamionové dopravy, kdy městem Dubí projíždělo až do roku 2007 značné množství kamionů, kteří využívali v té době mezinárodní silnici E55. Z toho důvodu bylo město Dubí známé po celé České republice ale i v Evropě a to díky tzv. (sexuální turistice). V současné době je do města Dubí zákaz vjezdu kamionům, kteří využívají nově postavenou dálnici k cestám do severní Evropy. V roce 2002 bylo město Dubí postiženo povodní, kdy potok Bystřice se vylil za svých koryt a zaplavil značnou část Dubí, Bystřice a Běhánek. Stopy po povodních jsou ještě v této době na některých domech patrné.

Obec Novosedlice se nachází v Ústeckém kraji, na úpatí Krušných hor, nedaleko lázeňského města Teplice v nadmořské výšce 261 m. n. m. První dochovaná písemná zpráva o obci pochází již z roku 1363. V období první republiky jsme mohli naleznout Novosedlice v mapách pod německým názvem Obersedlitz. Na území obce žilo v roce 2004 Českého statistického úřadu 2 178 obyvatel, z toho 1 081 žen a 1 097 mužů. V obci je 838 domácností. Novosedlice mají vlastní mateřskou i základní školu. Obyvatelé mohou využít služeb detašovaného pracoviště nemocnice.

Obec Proboštov leží v údolí pod Krušnými horami 380 m n. m., v těsném sousedství města Teplice. Její nedílnou součástí je osada Přítkov, která z celkové rozlohy 373 ha zaujímá téměř jednu třetinu. Počet obyvatel v roce 2004 se pohyboval kolem 2 300. Ves byla zmiňována již v roce 1188 v majetku johanitu jako dar od bratří Meška a Hroznaty z Peruce. V letech 1383 až 1848 byl Proboštov součástí střešovského panství. Kostel i fara v Proboštově jsou státem chráněné památky.

Nachází se zde také socha sv. Jana Nepomuckého, která byla postavena v roce 1862. Místní jméno Proboštov je odvozeno od obecného podstatného jména probošt - představený kláštera. Jméno je důkazem, že osada patřila klášteru. Budoucnost obce je zaměřena nadále v duchu nové výstavby rodinných domků a plánem je také otevřít v Proboštově muzeum a galerii. Obec Proboštov je hojně využívána při výstavbě nových rodinných domků i obyvateli blízkých Teplic k víkendovým výletům do lesoparku.

6. preventivní hodnocení krajiny a její ochrany – obecná charakteristika

6.1.Fyzicko – geografická struktura

Mikroregion Cínovec se nachází na úpatí Krušných hor zhruba v jejich střední - východní části. Má oválný tvar. V severní části je oblast zalesněna převážně smíšenými místy i jehličnatými lesy. Sousedí se Spolkovou republikou Německo. Velká západní a jižní část vždy byla a i v současnosti je tvořena územím dolů. Zbytek území, především v jižní a východní části, tvoří nezalesněné volné plochy, tzv. nerozlišená zemědělská půda, často jako pozůstatek bývalých zemědělských družstev. Na území je velmi málo rozsáhlejších zastavených ploch. Obě části mikroregionu – severní a jižní – mají z přírodního hlediska odlišný charakter, mají doplňkově co nabídnout a bylo by vhodné hledat cesty pro jejich vzájemné propojení. Zásoby hnědého uhlí na západě a jihu území mikroregionu a realizovaná důlní činnost velmi zásadně poznamenaly charakter krajiny, rozvoj celého přilehlého území, urbanismus i osídlení v dané oblasti. Vzhledem k tomu, že území je vymezeno katastrálně správními obvody obcí, je důležité se nezaměřovat jen na charakteristiku tohoto omezeného území. V jeho těsné blízkosti se nacházejí zajímavosti, které nabídku mikroregionu v mnohém obohacují a doplňují. Na severu jsou to například turisticky atraktivní hory a rozsáhlejší lesní celky tvořené především jehličnatými lesy. Hranice mikroregionu sahají také velmi blízko k centru lázeňského města Teplice a tohoto cíle je možné dosáhnout z území mikroregionu relativně méně rušnými cestami bez nutnosti použít frekventované silnice.

Vzhledem k tomu, že potřebná data o mikroregionu týkající se geomorfologie a geologie, klimatu, teplotních a srážkových poměrů jsou nedostupná, použil jsem

charakteristiku daných hodnot v rámci Ústeckého kraje. myslím si, že možné odchylky v měření jsou zanedbatelné.

6.2 geomorfologie a geologie

Dle Demka(1987), je území Ústeckého kraje z geomorfologického hlediska částí subsystému Hercynských pohoří a provincie Česká vysočina. Podstatnou část tvoří Krušnohorská subprovincie, ve které se právě nachází také mikroregion Cínovec. Krušnohorská subprovincie se dále člení na oblasti Krušnohorská hornatina, v které na území kraje rozlišujeme celky Krušné hory a Děčínskou vrchovinu a Podkrušnohorská hornatina s celky Mostecká pánev, České středohoří a část celku Doupovské hory na území Ústeckého kraje. Další podrobné územní členění na podcelky, okrsky a podokrsky se postupně zpracovává.

System	Hercinský
Provincie	Česká vysočina
Subprovincie	Krušnohorská soustava
Oblast	Podkrušnohorská hornatina
Celek	Krušné hory

Mikroregion Cínovec územně spadá do celku Krušných hor. Úzký hřbet Krušných hor se svažuje na českou stranu prudkými a strmými svahy s mnoha hlubokými údolími. Svažitost na saské straně Krušných hor je mnohem mírnější. Krušné hory vznikly v třetihorách rozlámáním prvohorního souvislého pohoří. Jsou typickým příkladem „kerního“ pohoří. Horniny jsou bohaté na kovové rudy. V příkopové propadlině Mostecké pánve vznikla bohatá ložiska hnědého uhlí.

obr. č. 5 – poloha mikroregionu Čínovec v Krušnohorské subprovincii

6.3 klima

Soubor dlouhodobých stavů atmosféry označujeme jak podnebí (neboli klima). Určuje se podle zeměpisné šířky a rozlišujeme tropické, subtropické, mírné, subarktické a arctické (Berger, 1994)

Základní rámec klimatu Ústeckého regionu je určen jeho polohou v atlanticko-kontinentální pozici mírně vlhkého podnebního pásu v oblasti převládajícího západního proudění vzduchu. Tato poloha území na styku vlivu oceánu od západu a vlivu kontinentu od východu způsobuje, díky výrazné cyklonální činnosti, velkou proměnlivost počasí. Většinu roku zde sice převládá vliv vzduchu mírných šířek, ale krátkodobě se projevuje i vliv chladného arktického vzduchu od severu nebo vliv teplého subtropického vzduchu z jižních směrů. Průběh pohoří, směr údolí a poloha nízko položených pánví podmiňují velké místní klimatické rozdíly. Zatímco vrcholová plošina Krušných hor se svým drsným vlhkým podnebím podporujícím vznik rašelinišť blíží podmínkám na severu Evropy, na jižním úpatí se rozkládá jedna z nejsušších oblastí střední Evropy – Lounsko a Žatecko, kde teplé podnebí a nedostatek srážek připomínají poměry v ukrajinské lesostepi. Na plošně poměrně malém území Ústeckého regionu jsou klimatické poměry determinovány především jeho

specifickými přírodními poměry a antropogeními zásahy. Z přírodních složek je v mikroregionu výrazným klimatickým činitelem velká členitost reliéfu terénu spolu s velkou rozdílností jeho nadmořských výšek a charakter aktivního povrchu (významné plošné zastoupení lesních, zemědělských, vodních, umělých aj. ploch s rozdílnými klimatickými účinky).

Člověk a jeho hospodářské aktivity v krajině pak spolu s konkrétními přírodními poměry (např. tvar reliéfu terénu podporující vznik a zesilování inverzní teploty vzduchu) na některých místech území výrazně zasahují do lokálních klimatických poměrů. (strategie rozvoje ústeckého kraje)

Dá se předpokládat, že proces globálního oteplování bude mít do budoucna za následek, podobně jako v jiných oblastech naší planety, změnu klimatických podmínek v jednotlivých krajích ČR. Již dnes můžeme i v našich zeměpisných šířkách pozorovat extrémní výkyvy počasí v podobě vlny úmorných veder na jedné straně a prudkých dešťů, bouřek a krupobití na straně druhé. Také v zimním období je možné sledovat nárůst období extrémně tuhých mrazů, střídaných náhlými oblevami, přinášejícími následně v mnohých místech obavy z možných záplav.

Podle E. Quitta (Klimatické oblasti Československa, 1971) zařazujeme části Ústeckého regionu s nadmořskou výškou do 250 - 300 m, ležící v Mostecké pánvi, České tabuli, v údolí kolem řeky Labe od Litoměřic po Hřensko, v podhůří Českého středohoří a Děčínské vrchoviny do teplé klimatické oblasti. Základním znakem této oblasti je průměrná červencová teplota vzduchu nad 18 °C, průměrná lednová teplota – 2 až – 3 °C, počet letních dnů v roce nad 50 a počet mrazových dnů v roce pod 110. Oblasti s nadmořskou výškou zhruba mezi 300 - 600 m, zahrnující zcela nebo částečně Doupovské hory, Džbán, Krušné hory, Děčínskou vrchovinu, Šluknovskou pahorkatinu, Lužické hory, České středohoří a Českou tabuli, jsou zařazeny do mírně teplé klimatické oblasti, která je charakterizovaná průměrnou červencovou teplotou vzduchu 16 – 18 °C, průměrnou lednovou teplotou –2 až –6 °C, 20 až 50 letními dny v roce a 110 až 160 mrazivými dny v roce.

		Měsíc												Rok
		01.	02.	03.	04.	05.	06.	07.	08.	09.	10.	11.	12.	
Ústecký kraj	T	-1,4	0,4	3,2	7,1	14,5	14,5	18,3	18,6	11,4	11,5	2,5	-2,2	8,2
	N	-2,1	-0,6	3,1	7,6	12,6	15,9	17,5	16,9	13,1	8,2	3,1	-0,4	8,0
	O	0,7	1,0	0,1	-0,5	1,9	-1,5	0,9	1,7	-1,7	3,3	-0,6	-1,9	0,2

tabulka 1 – Srovnání teplotních normálů v roce a za období 1961 – 1990
zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Vrcholové partie Krušných hor a oblast Českého středohoří s nadmořskou výškou nad 600 m zařazujeme do chladné klimatické oblasti, charakterizované průměrnou červencovou teplotou vzduchu pod 14 °C, průměrnou lednovou teplotou vzduchu –3 až –7 °C, počtem letních dnů v roce pod 30 a počtem mrazových dnů v roce 140 až 180. Teplota vzduchu má poměrně homogenní prostorové rozložení. Dlouhodobý průměrný roční normál teploty vzduchu za období 1961 – 1990 se na území regionu v souladu s principem ubývání teploty vzduchu s výškou, pohybuje od 9,2 °C v Ústí nad Labem – Máněsovy sady (kde se významným způsobem uplatňují místní vlivy průmyslového města) přes 5,2 °C na nejvýše položené klimatické stanici v regionu – na Milešovce, po teploty nižší kolem 4 °C na vrcholových partiích Krušných hor.

Ze všech měsíců roku má v dlouhodobém průměru nejnižší teplotu vzduchu leden, kdy se teploty vzduchu na celém území pohybují pod nulou. Nejteplejším měsícem roku potom bývá v dlouhodobém průměru červenec.

Faktor	Oblast		
	teplá oblast	mírně teplá	chladná
Průměrná teplota vzduchu leden	-2/-3	-2/-6	-3/-7
Průměrná teplota vzduchu červen	18/19	15/18	12/16
Počet letních dnů	50-60	20-50	0-30
Počet mrazových dnů	100-110	110-160	140-180
Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou	40-50	50-100	100-160

tabulka 2 - Charakteristika podnebných území
zdroj: Ústecko – Chráněná území ČR I., Agentura ochrany přírody a krajiny

6.4. Srážkové poměry

Srážky se vyznačují velkou proměnlivostí, a to jak z hlediska prostorového, tak i časového. Pro oblast severozápadních Čech je typický jejich velmi nerovnoměrný časový i prostorový výskyt. Stejně tak jako v dalších oblastech, i zde obecně s nadmořskou výškou srážek přibývá, vyskytují se však velké rozdíly způsobené tvarem reliéfu terénu a jeho expozicí. Výškový srážkový gradient v Podkrušnohoří představuje v celoročním úhrnu 60 - 70 mm na 100 m a je jeden z největších v České republice. Dle dostupných informací byl rok 2000 v Ústeckém kraji srážkově normální, spadlo zde 722 mm srážek, což bylo 116,6% dlouhodobého normálu (1961 – 1990). Během roku nebyly zaznamenány velké výkyvy v množství srážek naměřených v jednotlivých měsících, s výjimkou počátku roku, který byl vlhký s nadprůměrnými srážkami, zejména v měsíci březnu. Měsíc březen byl v roce 2000 srážkově nejvydatnější (128 mm). Nejvyšší denní srážkový úhrn byl naměřen na stanici Bolebor, kde 9.3. 2000 spadlo 50 mm srážek. Nejsušší oblastí regionu je Žatecko a oblast kolem Tušimic a Kopist, kde dlouhodobý průměrný roční úhrn srážek (1961 – 1990) činí 444 mm. Tento srážkový nedostatek je způsoben, zejména při západním a severozápadním proudění, závětrím Krušných hor. Na srážky velmi bohaté jsou vrcholové partie Krušných hor. Jak je patrné z grafu srážkově nejbohatší jsou letní měsíce (převážně srpen). Je to způsobeno výskytem bouřek s vysokými srážkovými úhrny a vydatnými vytrvalými dešti.

Počet dnů se sněžením odpovídá celkové srážkové činnosti. V Krušných horách připadá 48% z celkového ročního srážkového úhrnu na srážky sněhové, v Českém středohoří 40% v Mostecké pánvi 30%, v České tabuli 25%. Nejvyšší sněhová pokrývka je v průměru zaznamenána v okolí Klínovce (120 – 160 cm), nejnižší v nížinných oblastech (do 20 cm). Trvání a mocnost souvislé sněhové pokrývky stoupá s nadmořskou výškou.

7. Účel vzniku Mikroregionu

Mikroregion Cínovec vznikl sloučením města Dubí a přilehlých obcí Novosedlice a Proboštov. Datum vzniku je 13.4. 2004.

Účel vzniku svazku:

- Koordinace územních plánů
- Koordinace významných investičních akcí
- Vytváření, projektování a realizace společných projektů
- Sladování zájmů a činností místních samospráv
- Vytváření, zmnožování a samospráva společného majetku
- Všeobecná ochrana životního prostředí
- Společný postup při dosahování ekologické stability
- Zastupování členů sdružení při jednání o společných věcech
- Vytváření předpokladů pro podnikatelskou a spolkovou činnost
- Propagace sdružení a jeho zájmového území

Mikroregion Cínovec se rozkládá na území Euroregionu Labe. Město Dubí a obec Proboštov jsou členskými obcemi svazku Euroregionu Labe. Město Dubí spolupracuje na saské straně Euroregionu Labe s partnerskou obcí Arnstadt. Mikroregion Cínovec dosud nemá s žádnou saskou obcí uzavřené partnerství, ale spolupracuje na společných projektech s městem Altenberg

8. Historické souvislosti

První zmínky o **Dubí** jako o horním místě jsou z let 1494 až 1498, kdy zde přespávali horníci těžící cín. Po rozsáhlých dubových lesích, které se rozprostíraly po okolních stráních, byla rodící se osada pojmenována Dubí - Eichwald. Městem se přehnala jak třicetiletá válka, tak později napoleonské války, které připomíná pamětní kámen "Franzosenstein" s nápisem: Napoleon I, dne 30. 8. 1813 - zvrát v řadě jeho vítězství. Nejstarší usedlostí v Dubí, bohužel již nedochovanou, byl "Buschmühle" rodiny Walterů, který stál již roku 1579. V 19. století byl přestaven na závod na výrobu dřevité vlny. V roce 1932 vyhořela i dřevěná mlýnská budova. V 16. století došlo k rozvoji osady a po mnoha změnách majitelů a sporech o jeho vlastnictví se v tomtéž století stává součástí teplického panství. Po roce 1634, kdy císařské komando zavraždilo v Chebu spolu s Valdštejnem i Viléma Vchynského, majitele teplického panství, se dostává do rukou rodu Clary – Aldringenu, jehož potomci zde zůstávají až do roku 1945. Impuls k rozvoji Dubí dal Jan Jiří Marek Clary-Aldringen, majitel teplického panství. Přes Dubí a Cínovec tehdy vedla normanská cesta do Dráždan, kudy se z Teplic do Saska vozilo obilí. Ve městě byl papírenský závod, železný hamr

a závod na výrobu střelného prachu, který však později vybuchl. Po výstavbě silnice Teplice - Dubí v 16. století se stává Dubí vyhledávaným výletním místem, kam zavítal například J. W. Goethe. Po převzetí zdejšího panství budují Aldringenové mstišovskou oboru s šestibokým letohrádkem Dvojhradí. Značné povodně roku 1897 s sebou přinesly značné množství stromů, kamení a bahna. Narušily koleje elektrické dráhy Teplice – Dubí, poškodily mnoho domu, v ulicích vymetly hluboká koryta a usmrtily velké množství zvířete. V polovině 19. století byla silnice přivedena až na Cínovec, takže se zlepšilo spojení se sousedním Saskem.

V roce 1933 započala výstavba české školy. V podvečer 8.3. 1945 přivezli do Dubí svobodu, po šestileté válce, dva sovětské motocyklisté a za nimi tanková brigáda spěchající na pomoc Praze. Roku 1960 vzniká město Dubí sloučením obcí Dubí, Pozorka a Horská Bystrice. K Dubí ještě patří Běhánky a Drahůnky. Dne 1.7. 1980 jsou přičleněny obce Mstišov a Cínovec. Roku 1966 získalo Dubí statut lázeňského města.

Sovětská vojska se objevila v Dubí ještě v roce 1968, v noci na 21.8., kdy v 0.10 hodin přejela hranice a znamenala konec politického uvolnění a zesílení

turistického ruchu. Hranice byly uzavřeny, celníci a pohraničníci internováni, Sovětsí vojáci odzbrojili místní oddělení VB, usídlili se v místních lesích a později se přestěhovali do nedalekých bohosudovských kasáren (dříve klášter). Po revolučním roce 1989 začal v Dubí prudký nárůst nákladní dopravy a s tím i související negativní vlivy jak zhoršení kvality ovzduší a nárůst tzv. sexuální turistiky. V roce 2000 byl postaven nový hraniční přechod na Cínovci.

Lázeňství se v Dubí začalo rozvíjet po roce 1860, kdy město navštívil továrník Antona Tschinkela, který hledal místo pro výrobu soudku, ale v Dubí našel svůj letní byt a vybudoval zde továrnu na siderolit a porcelán.

Později se zde setkal s balneologem Josefem Loschnerem, který mu dal impuls k využití pramenu. V roce 1862 přivítaly Dianiny Lázně první hosty. Tschinkel vybudoval v Dubí řadu objektů, parku a vyhlídkovou restauraci. Tereziny lázně byly postaveny na místě Smrkového mlýna, který spolu s pilou a pozemky koupil v roce 1877 stavitel železniční tratě Dubí - Moldava inženýr Tomáš Novák z Prahy.

Předpokládal, že železniční trať přispěje ke zvýšení cestovního a lázeňského ruchu a rozhodl se tudíž do něho investovat. Okamžitě začal se stavbou lázeňského domu, který byl dokončen do konce května roku 1879 a na počest Novákovy manželky nazván Tereziny lázně. Finanční krizi Novákova lázeňského podnikání obratně využili teplotní lázeňští podnikatelé Clary-Aldringenové a v roce 1889 Tereziny lázně odkoupili v dražbě. Dalšími lázněmi byl Vodoléčebný ústav D. Brechera. Ke vzácným hostům lázní patřil Jan Neruda, Oldřich Nový, operní pěvec C. Schenk, malíř Vilém Riedel, skladatel Erwin Shulhoff a dirigent Václav Talich. (www.mesto-dubi.cz)

O **Novosedlicích** se vyskytuje bájná zmínka již z roku 1126 v souvislosti s dvorcem Novosedským. Ves potom vznikala postupně na pravém břehu potoka Bystřice. V nejstarších záznamech je ovšem ves nazývána jako Bausandof či Bohosudov, německy Weiskirchlitz. Roku 1352 se o starém Bohosudovu, neboli dnešních Novosedlicích, píše jako o farní vsi. O starém kostele sv. Valentína se poprvé dozvídáme roku 1384, avšak dnešní pozoruhodný kostel z let 1710 až 1711 je dílem panského stavitele Christiana Lagrera z Teplic. V Novosedlicích na potoku Bystrice stávalo pět mlýnu. Starobylý Švýcarský mlýn s výletní restaurací pak tvořil součást jedinečně upraveného parku Louisiny Radzwillové, pocházející z teplického rodu Clary-Aldringenu, patřil mezi nejkrásnější romantická místa v celém okolí a v

době největšího rozmachu teplického lázeňství po skončení napoleonských válek k němu denně přijížděly kočáry s výletníky z Teplic. Koncem 19. století však už byl park zarostlý a poněkud zanedbaný, takže jen výletní restaurace ve mlýně připomínala jeho dřívější slávu. V polovině 19. století měly Novosedlice kolem třiaadvaceti domů se 124 obyvateli. Tou dobou měla ves ještě především zemědělský charakter a žili zde vedle sebe lidé národnosti české a německé. V roce 1853 tady vzniká papírna Purkert a později se začíná prosazovat i další průmysl. Továrna na umělé tuky, výroba kuchyňského náčiní, cihelna i továrna na výrobu brašen a kabelek. Další pokrok přináší vybudování železniční tratě tzv. dráhy v roce 1871. Zastávka vlaku ovšem zpočátku v Novosedlicích nebyla žádná, ta byla zřízena až teprve v roce 1895. V současné době je tato trať již bez provozu a slouží pouze výjimečně jako turistická atrakce. Do té doby museli chodit lidé z Novosedlic na vlaky až do Vrchoslavi nebo k nádraží Lesní brána, třebaže trať procházela přímo obcí. K dalšímu rozvoji obce přispělo otevření nové školy, první vodovod a také veřejné osvětlení. Nezanedbatelnou událostí pro Novosedlice byla také stavba elektrické úzkorozchodné dráhy z Teplic přes Novosedlice do Pozorky a Dubí, která zahájila svůj atraktivní provoz v roce 1895, čímž bylo vytvořeno výhodné příměstské dopravní spojení jednak do Trnovan a Teplic, ale i do dalších obcí směrem na severozápad.

Po roce 1945 se obec rekrutuje především z průmyslového dělnictva, ale částečně stále také ze zemědělců. V roce 1947, kdy vznikal plán vytvořit tzv. "velké Teplice" se Novosedlice stávají dočasně částí okresního města - Teplice 5. Toto uspořádání však roku 1954 zaniká a dochází znovu k osamostatnění. Ale i samostatná obec v těsné blízkosti města mohla dál využívat přednosti městské dopravy - do roku 1959 původními tramvajemi, dále autobusy a od roku 1962 také trolejbusy, které umožňovaly přímé spojení do Trnovan. Tak tomu bylo více jak tři desetiletí, ovšem vzhledem k tomu, že se obec později neshodla s Teplicemi na konstruktivním spolufinancování, byla trolejbusová doprava vzhledem k nevyhovující přestárlé trolejové trati do Novosedlic k 31.12. 1995 zrušena. I nyní však mají zdejší občané možnost využívat k cestování autobusové linky MHD. (www.novosedlice.cz)

V údolí pod Krušnými horami v těsném sousedství Teplic leží obec **Proboštov**, jejíž nedílnou součástí je také osada Přítkov. První stopy po pobytu lidí v tomto regionu pocházely z období přechodu pozdní doby kamenné k době bronzové

v letech 2200 až 1900 před naším letopočtem. Nejstarší zmínka o obci jako takové pak pochází z roku 1165 v listině, kterou královna Judita, druhá manželka knížete Vladislava II. věnovala Proboštov benediktinskému klášteru v Teplicích. Současný Proboštov, s nímž je správně spojen i Přítkov, má rozlohu 373 ha (Proboštov 258 ha, Přítkov 115 ha) a počet obyvatel se pohybuje okolo 2 300. Proboštov patří mezi několik málo obcí, které si nechaly zpracovat regulační plán potřebný k svému rozvoji. Hlavní důraz byl kladen na zachování svébytnosti a charakter obce se zdůrazněním na její historické dědictví. Regulační plán přitom řeší prostor pro výstavbu rodinných domů, nájemních vil, případně i nadstandardní bydlení. Jsou vymezeny plochy pro průmyslovou zástavbu a tím také předpoklad pro zajištění pracovních příležitostí. Budoucnost obce je zaměřena nadále v duchu nové výstavby rodinných domků a plánem je také otevřít v Proboštově muzeum a galerii. První stopy po pobytu lidí v tomto regionu byly nalezeny v oblasti vymezené dnešními obcemi Bohosudov, Krupka, Přítkov a Bystřice. Pocházely z období přechodu od pozdní doby kamenné k době bronzové (2200 - 1900 př.n.l.). Přítomnost těchto lidí nejspíše souvisela s výskytem cínu v Krušných horách a možnosti vyrábět bronzové předměty. Proboštov samotný však vznikl mnohem později ve středověku. V 19. století, zvláště po roce 1858, kdy byla zřízena železniční trať Teplice - Ústí nad Labem, se v okolí obce objevilo mnoho nových podniků a dolů (v roce 1860 důl Richard, později Británnia I a II). Rozvoj průmyslu s sebou přinesl hromadné přistěhovalectví lidí převážně z vnitřních Čech. Změnila se národnostní i sociální struktura. Proboštov se stal průmyslovou obcí s převládajícím německým obyvatelstvem, ale se silnou českou menšinou. Obec se začala rozrůstat zvláště po roce 1884, kdy byla v proboštovském sadu zřízena železniční zastávka. Na růstu obce se také značně podíleli Češi z Trnovan, kteří se sem stěhovali za lacinějšími byty. V devadesátých letech 20. století došlo v obci Proboštov k řadě změn. Velká většina domů, podniků a usedlostí byla zprivatizována, byly vypořádány restituční nároky a převládl soukromý sektor. Zrušení stavební uzávěry a přijetí územního a regulačního plánu umožnilo velký rozvoj stavebních aktivit. Proběhla plynofikace, uskutečnila se modernizace veřejného osvětlení, výstavba kanalizace, zámková dlažba zkrášlila chodníky, všude jsou ukazatelé ulic. Nové lokality počítají s výstavbou přibližně 230 nových rodinných domků. (údaj z roku 2006) Podařilo se dokončit stavbu víceúčelové budovy Radnice, která se stala dominantou proboštovského náměstí. (www.ouprobostov.cz)

9. posouzení vlivu rozvoje Mikroregionu na životní prostředí

Dle Braniše (2004) životní prostředí zkoumá základní mechanismy působení člověka na společenstva i neživé složky prostředí (vodu, půdu, ovzduší, horniny). Na základě tohoto zkoumání doporučuje, jak nežádoucím vlivům člověka předcházet, případně jak již vzniklé chyby napravit.

Pěkné kulturní a zdravé životní prostředí je jedním ze základních stabilizačních faktorů mikroregionu Cínovec. Obyvatelé, kteří zde žijí a pracují, ale také ti, kteří o přesídlení do mikroregionu uvažují, vnímají kvalitnější životní prostředí jako přirozenou „kompenzaci“ obtížnějších podmínek, než jaké mají obyvatelé urbanizovaných částí kraje. Kvalitní životní prostředí je pro mikroregion Cínovec důležitým rozvojovým faktorem, neboť představuje jeden ze základních předpokladů úspěšného rozvoje cestovního ruchu a lázeňství.

V období po roce 1990 došlo k výraznému zlepšení stavu znečištění (i znečišťování) všech složek životního prostředí a to z řady příčin, mezi které patří zejména přijatá legislativní opatření, zvýšení výdajů na ochranu životního prostředí, pokles průmyslové výroby, snížení těžby nerostných surovin, snížení podílu pevných paliv při spalování a snížení emisí v důsledku technologických opatření. Zejména v ochraně ovzduší došlo k výraznému snížení rozsahu emitovaného znečištění. I přes tento pozitivní trend není ještě dosahováno ve srovnání se zeměmi EU žádoucích hodnot. S ochranou životního prostředí souvisí i nakládání s odpady, způsoby jejich odstraňování, využívání a skládkování. Samotné skládky představují závažný problém ochrany životního prostředí, kvality podzemních vod a v neposlední řadě i kulturnosti prostředí a vzhledu krajiny. V mikroregionu Cínovec nefungují dobře systémy zaměřené na předcházení vzniku odpadu, vytváří se ho nadbytečné množství a pouze jeho malá část je tříděna a recyklována či jinak vhodně zpracována. Úroveň životního prostředí patří mezi základní ukazatele, kterými se měří kvalita života ve všech oblastech České republiky. V rámci omezování intenzivních produkčních forem hospodaření podporuje Evropská unie ve stále větší míře i spoluúčast zemědělců na vytváření a údržbě krajiny. Revitalizace krajiny a ochrana přírodních hodnot tak představuje jednu z hlavních priorit rozvoje mikroregionu Cínovec.

9.1 Hodnocení zájmového území

Hodnocené území se nachází v oblasti postižené a dlouhodobě ovlivňované negativními zásahy do přírodního prostředí, jednak přímými devastačními vlivy povrchové těžby uhlí v pánevní části zemi mikroregionu, jednak nepřímými dlouhodobými vlivy imisí ve vrcholové části Krušných hor. V obou případech byly provedeny základní sanační zásahy a nyní probíhají s různou intenzitou a úspěšností rekultivace a podporované revitalizační pochody.

Stav přírodních ekosystémů a jejich jednotlivých částí je vesměs možno označit jako oslabený. Výrazně se to projevuje v severní části území s rozsáhlými imisním postižením lesních porostů a v jižní části u postupně se stabilizujících rekultivačních výsadeb a sukcesně revitalizovaných ploch. Menší poškození lesa se díky zachování podílu listnáčů v lesních porostech projevuje na nižších úrovních svahů Krušných hor, kde probíhají osy nadregionálního biokoridoru územního systému ekologické stability.

Správní území mikroregionu Cínovec se vyznačuje pestrostí přírodních charakteristik, vyplývajících z morfológické a související klimatické členitosti území začínajícího v pánevní oblasti v nadmořské výšce cca 250 m.n. m a stoupajícím na vzdálenosti 6 km do výšky 880 m.n.m udávané pro Cínovecký hřbet. Krajina bez vylišeného reliéfu nebo s charakterem pahorkatiny přechází do výrazných horských svahů se zaříznutými údolními potoků a posléze do krajiny vysoko položených plošin. Urbanizace zasáhla pouze pánevní oblasti a úpatí svahů Krušných hor, prudké horské svahy jsou zalesněny. Osídlení se objevuje znovu až na náhorní plošině, Cínovec leží ve výšce cca 835 m.n.m.

Navržený rozvoj se týká především rozvoje bydlení jako základu pro zvýšení a stabilizaci počtu obyvatel i v souvislosti vazeb na centrum oblasti v Teplicích. Plochy navržené k zástavbě navazují na již urbanizované části obcí nebo jednotlivé části mikroregionu propojují. Měl by tak vzniknout prostorově kompaktní sídelní útvar se zachovalou zelení parků v centru sídla nebo při jeho okrajích. Vyjimku tvoří návrh využití území kolem silnice Dubí – Krupka v severní části mikroregionu v oblasti Drahůnek k liniové zástavbě.

9.2. Ovzduší

Přibližně desetinu nečistot v ovzduší má na svědomí přímo lidská aktivita (Berger, 1998). Zbývající nečistoty mají zdroj ve zvětrávání hornin, půdní erozi, požárech, sopečné činnosti, rozprašování mořské vody.

Mikroregion Cínovec není zahrnut do oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší z hlediska ochrany zdraví lidí, není zde překračován imisní limit stanovený pro ochranu zdraví lidí ani u jedné sledované škodliviny. Stále je však překračován limit imisních koncentrací SO₂ v zimním průměru, stanovený na 20µg/m³ a imisních koncentrací Nox pro ochranu vegetace a ekosystémů.

Stav ovzduší byl v nedávné minulosti určujícím faktorem pro katastrofický vývoj ekosystémů v horských částech mikroregionu Cínovec. Významný pokles imisního zatížení v posledních letech je možno demonstrovat i na údajích z měřících stanic v podhůří, umístěných v Teplicích a Krupce. Roční průměrné imisní charakteristiky oxidu siřičitého SO₂ poklesly v Krupce z hodnoty 47 µg/m³ v roce 1997 na 16 µg/m³ v roce 2006 (34% původní hodnoty) a v Teplicích z hodnoty 41µg/m³ na 14,4 µg/m³ (35% původní hodnoty). Období nevýznamnějších poklesů přitom spadá do ještě dřívějšího období první poloviny devadesátých let minulého století.

Pokles imisní charakteristiky oxidů dusíku Nox nebyl tak významný. V Krupce ze 34 µg/m³ na 23,2 µg/m³ (68% původní hodnoty). V Teplicích je možné srovnání jen do roku 2004, poté bylo měření Nox zastaveno. Pokles je i tak značný, ze 77 na 57 µg/m³ Nox. Je zřejmé, že v centru pánevní oblasti, kam mikroregion Cínovec patří a v urbanizované zóně není dodržován imisní limit Nox, stanovený pro ochranu ekosystému na 30µg/m³.

Oba uvedené populanty jsou zásadním limitujícím faktorem pro rozvoj oslabených lesních ekosystémů zejména vrcholové části Krušných hor. Zvýšení hustoty obydlenosti by mohlo přinést vyšší produkci obou plynů a v případě, že nové domy a byty by byly autonomně vytápěny uhlím, k čemuž směřuje současný vývoj cen energií.

9.3 Voda

Berger (1998) uvádí, že znečištění vod je způsobeno cizorodými látkami (např. pesticidy, chemickými odpady z továren, živinami spláchnutými z polí, močůvkou, saponáty), látkami přirozeného původu ale ve vysoké koncentraci, zvýšenou teplotou (vypouštění teplých odpadních vod). Kyselé srážky působí okyselení vod. Život ve vodním prostředí také nepříznivě ovlivňují půdní částice vzniklé erozí půdy. ty zakalují vodu, čímž snižují množství světla nutného pro fotosyntézu přítomných rostlin. usazeniny z půdní eroze ničí organismy žijící na dně.

Hlavní odtokovou osu řešeného území tvoří potok Bystřice. Západní část území odvodňuje Mstišovský potok, východní část území Račí potok. Ostatní drobné toky tvoří přítok Bystřice (Bobový potok, Nerudův otok) nebo oprámové vodní nádrže v rekultivovaném jižním prostoru pod místní částí Mstišov. Potok Bystřice č. hydrol. pořadí I – 14 – 01 - 073, I – 14 - 075 je vodohospodářsky významným tokem dle vyhl. č. 470/2001 Sb. Koryto toku při průtoku obcí Dubí bylo postupně upravováno, zvláště po povodních v roce 2002. V současné době je téměř v celém úseku protékajících zastavěným územím tvořeno bočními opěrnými zdmi a vydlážděným dnem. V některých částech sídla je koryto zakryto.

foto č. 2 – upravené koryto Bystřice při průtoku obcemi Mikroregionu,
foto autor

Na toku Bystřice jsou dvě drobné vodní nádrže, jedna v prostoru nad lázeňskými objekty o ploše cca 0,42 ha a druhá v prostoru pod křižovatkou ulic Žižkova a Bystřické o ploše cca 0,35 ha, která plní funkci akumulární nádrže pro užitkový vodovod .

foto č.3 – vodní nádrž nad lázněmi, rozloha 0,42 ha, foto autor

Mstišovský potok má ve svém horním toku neupravené přirozené koryto, při průtoku mikroregionem napájí menší drobnou retenční nádrž po ulici Pod Lesem, dále je koryto zatrubněno a na jižním okraji obce je potok opět vyústěn do původního přirozeného koryta, vedoucí do zatopeného oprámu (slouží k rekreaci a sportovními rybolovu)

Račí potok odvodňující Běhánky a Drahůnky patří do povodí Modlanského potoka č. hydrol. Pořadí I – 14 – 01 - 090.

Tok Bystřice spadá pod správu povodí Ohře, ostatní místní toky jsou ve správě Statní vodohospodářské správy.

Základní hydrologické údaje Bystřice :

Plocha povodí : 19,2 km²

Průtok Q₁₀₀ : 35,0 m³ s⁻¹

Průtok Q355 : 25,0 l.s-1

Průměrný dlouhodobý průtok: 238,0 l.s-1

Upravený profil koryta Bystřice má dostatečnou kapacitu pro převedené povodňových průtoků, problémem při povodních je obvykle ucpání průtočného profilu v kritických místech (mosty, propustky) nesenými naplaveninami (stromy, větve apod), čemuž nelze do budoucna žádnými technickými opatřeními zabránit.

Územím na Cínovci prochází rozvodnice mezi povodím Bystřice a Mohelnice (Müglitz). Zastavěné území sídla Cínovec spadá téměř celé do povodí Mohelnice. Územím protéká panský potok vedoucí do bývalého úpravárenského rybníka rudných dolů (nyní požární nádrž). Z rybníka potok pokračuje ke státní hranici se SRN.

9.4 Odpady

Braniš, (2004) uvádí, že odpadem je vše, co při výrobě nebo jiné lidské činnosti nebylo z původního zdroje využito a co ani po další úpravě využito není. největší objem představují látky tuhé.

Koncepce subsystému nakládání s odpady je v silné vazbě na systém nakládání s odpady celého regionu. Využívána jsou zařízení mimo město - zejména skládky Modlany u Teplic a sběrný v Teplicích. Nebezpečné odpady z mobilního svozu organizované ve městě jsou firmami, tzn. oprávněnými osobami distribuovány na místa jejich dalšího nakládání – recyklace, popř. zneškodnění. Jedním z cílů plánu odpadového hospodářství je, aby objemné a nebezpečné odpady byly shromažďovány zejména sběrnými dvory. Proto je v plánu mikroregionu zprovoznění sběrného dvora v obcích.

Výpočet množství Tuhého komunálního odpadu

Počet obyvatel 12 954 obyvatel

Výhledové množství TKO na 1 obyv. 0,55 kg/den (0,8 t = 1 m³)

$$Q_d = 12\,954 \text{ obyvatel} \quad \times \quad 0,55 \text{ kg/den} \quad = \quad 8\,774,7 \text{ kg/den}$$

$$Q_d = 8\,774,7 \text{ t/den} \quad : \quad 0,8 \text{ t/m}^3 \quad = \quad 10\,968 \text{ m}^3 \text{/den}$$

$Q_t = 10\,968 \text{ m}^3/\text{den}$	\times	7 dní	$= 76\,778 \text{ t/týden}$
$Q_r = 10\,968 \text{ m}^3/\text{den}$	\times	365 dní	$= 4\,003\,320 \text{ m}^3/\text{rok}$
$Q_r = 8\,774,7$	\times	365 dní	$= 3\,202\,765,5 \text{ t/rok}$

Koncepce odpadového hospodářství:

Pro uskutečnění vytyčených cílů plánu odpadového hospodářství je navrhováno zřízení a provozování sběrného dvora na území některé z obcí mikroregionu a rozšíření odděleného sběru všech komodit včetně biologicky rozložitelných součástí komunálního odpadu (BRKO). Proto se navrhuje tato opatření :

1. Zajištění výstavby a zprovoznění sběrného dvora (využívá se sběrný dvůr Teplic)
2. Zajištění komerční služby dopravy objemných odpadů na sběrný dvůr na objednávku občanů , postupný útlum služeb mobilního svozu ve prospěch služeb sběrného dvora v okolí sběrného dvora
3. Zajištění odděleného sběru bioodpadů ze zeleně po celý rok (přibíla popelnice na bioodpad)

9.5 Vlivy dopravy na životní prostředí

Doprava ovlivňuje krajinu a životní prostředí hlukem, vibracemi, otřesy, znečištěním ovzduší plynnými exhalacemi a prachem, znečištěním vod a půd ropnými produkty jinými chemickými látkami (při haváriích). Stavba silnic se projevuje na změně reliéfu krajiny. (Štulz, Götz, 1996)

Určujícím faktorem ovlivňování veřejného zdraví jsou v běžných podmínkách, ze kterých správní území Mikroregionu nevybočuje, znečištění ovzduší, především prachem respirabilní frakce PM 10 nebo menší a akustická situace. Obě charakteristiky souvisejí s dopravou, v případě prachu však především s vytápěním, protože hodnoty imisních charakteristik se výrazně zvyšují v zimním období. Doprava však vedle prachu produkuje i další znečišťující látky škodlivé zdraví, především karcinogenní jako benzen, polyaromatické uhlovodíky aj. Do dopravní situace zasahuje územní plán návrhem okružních křižovatek (kruhové objezdy), které zvyšují plynulost provozu v centrech měst s důsledkem na snížení emisí a hluku.

Akustická situace v obcích mikroregionu závisí především na hustotě dopravy, kdy tato je ve městě velmi tíživá. I zde se situace významně zlepšila a to zprovozněním dálnice D8, která nahradila zvláště kamiony hojně využívanou silnici E55, která vedla přímo středem mikroregionu Cínovec.

9.6 Krajina a zeleň

Na celkové rozloze zelených ploch v urbanizovaném území mikroregionu Cínovec se nejvíce podílí zeleň zahrad rodinných domů a zahrádkářských osad. Plochy veřejně přístupně zeleně a obdobné plochy tzv. vyhrazené zeleně jsou menšího rozsahu. Parky a parkově upravené veřejné plochy, lázeňský park, lesopark a uliční stromořadí mají však z důvodu intenzity jejich využívání, sociálního uplatnění a příznivého vlivu na pobytovou hodnotu a přitažlivost urbanizovaných částí města zvláště důležitý význam.

Do okrajových částí obcí mikroregionu Cínovec rovněž pronikají lesní plochy, a to v podobě poměrně kvalitních porostů dolní části svahů Krušných hor, či náhradní vegetace těžbou ovlivněných prostorů (náletové lesíky, lesnické rekultivace)

Parky a parkově upravené veřejné plochy, lázeňská parky a lesoparky a uliční stromořadí mají pro mikroregion a jeho přitažlivost z hlediska obyvatelů a návštěvníků velký význam. Koncepce systému sídelní zeleně vychází ze současného stavu. Nejsou navrhovány žádné nové plochy k založení tzv. veřejné zeleně. Mikroregion má ve své pánevní poloze i v poloze náhorní plošiny (část Cínovec) dostatek ploch přírodního charakteru i ploch člověkem založených, určených pro veřejnou funkci.

10. zhodnocení způsobu ochrany v strategickém rozvoji mikroregionu

Na úseku ochrany přírody je na území mikroregionu Cínovec na základě zákona č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny, v znění pozdějších předpisů, nutno chránit tato území :

- přírodní rezervace Cínovecké rašeliniště
- ptačí oblast Východní Krušné hory s předmětem ochrany tetřívky obecné a jeho biotop
- přírodní park východní Krušné hory
- významné krajinné prvky – všechny lesy, vodní toky a jejich nivy, rybníky, rašeliniště
- lokality s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin, živočichů a nerostů

Dále je na území mikroregionu Cínovec na základě téhož zákona chránit vyhlášené památné stromy. Obecná ochrana je ze zákona poskytována všem planě rostoucím rostlinám a volně žijícím živočichům, rovněž krajině a jejímu rázu.

Územní systém ekologické stability (ÚSES) krajiny vytváří předpoklad pro záchranu genofondu rostlin a živočichů i celých ekosystémů a zároveň představuje

východisko pro ozdravení krajinného prostředí a uchování všech jeho užitečných funkcí.

Na území Mikroregionu Cínovec je ÚSES tvořen těmito skladebnými částmi :

3 osami nadregionálních biokoridorů : K2 (osa horská),

K4 (osa mezofilní hájová)

K4 (osa mezofilní bučinná)

3 regionálními biocentry : 1345 Židovský vrch (vložené biocentrum na ose K4 mezofilní bučinné)

1692 přední Cínovec (vložené biocentrum na ose K2-horské)

1695 Modlanský potok (vložené biocentrum na ose K4-mezofilní hájové)

22 lokální biocentry : 15 biocenter vložených do os neregionálních biokoridorů,

7 biocenter umístěných na lokálních biokoridorech

příslušnými lokálními biokoridory

interakčními prvky

Hlavním přínosem Mikroregionu Cínovec z hlediska ochrany přírody je navržení významného komplexního doplnění územního systému ekologické stability nadregionálního a regionálního charakteru, který je ustanoven v souladu s územní plánovací dokumentací vyššího stupně. Nadregionální úroveň územního systému ekologické stability (ÚSES) je na území mikroregionu Cínovec zastoupena regionálními biokoridory. Nadregionální biokoridor (NRBK) 2 Božídarské rašeliniště – Hřenská skalní města s mimořádně významnými fotony okrajů lesů a přilehlých luk a pastvin a nadregionální biokoridor 4 Jizeří – Stříbrný vrch členěné výškově na osu mezofilní hájovou buko-dubového a dubo-bukového vegetačního stupně v úrovni kolem 400 m.n.m. a mezofilní bučinnou osu v širším výškovém rozkmitu úrovně kolem 550 m.n.m. Osy biokoridorů probírají paralelně. Současné doplnění

nadregionálního stupně ÚSES je dostatečné z hlediska regionálních biocenter. Ve vrcholové části je vymezeno biocentrum 1692 přední Cínovec, tvořené lesními plochami s členitými okraji, doplněnými drobnými lesíky a suššími, vlhčími i zamokřenými trvale zatravněnými plochami a rašeliništi. Židovský vrch (č. 1345) mezi vegetačním stupněm dubojedlovým a jedlosmrkovým, s převahou jedlových bučin, v současnosti ovšem s převahou smrku. Regionální biocentrum Modlanský potok (č. 1695), rovněž převážně lesní, zasahuje do řešeného území jen svým západním okrajem. Leží v mezifilní hájové ose NRBK 4 a přesahuje z vegetačního stupně dubových bučin do vegetačního stupně jedlových bučin.

Celkově je ÚSES na lokální úrovni doplněn 22 biocentry, z nichž větší část, 15 lokálních biocenter, leží v osách nadregionálních biokoridorů a posiluje jejich funkčnost. Došlo k významnému doplnění generelu, který se soustředil na nižší části horských svahů, zejména na vrcholových plošinách a v horní části svahu, kde je navrženo 5 nových lokálních biocenter na ose nadregionální biokoridor 2 a 2 další lokální biocentra ve výškové úrovni kolem 750 m.n.m. v prostoru mezi osami neregionálního biokoridoru 2 a vyšší neregionální biokoridor 4. Menší korekce doplnění bylo potřeba provést v pánevní oblasti území a v úrovni přechodu do horských svahů.

Dvě výše položená regionální biocentra jsou propojena lokálním biokoridorem, směřujícím od regionálního biocentra 1692 podél lesní komunikace do údolí Nerudova potoka a jím k západnímu okraji regionálního biocentra 1345 a dále k hájové ose NHBK 4. Jde o výjimečné propojení přetínajícím ve větším rozsahu vrstevnice a posilující migrační možnosti mezi různými výškovými úrovněmi. Dalším lokální biokoridor (LBK) tohoto smyslu je trasován údolím Bystřice a hodnocen jako nefunkční. Zdánlivě kompaktní systém ochrany životního prostředí je narušen poškozením lesních porostů v horské části území a málo stabilizovanými poměry v pánevní části území dotčeného těžbou hnědého uhlí a následnou rekultivací. Funkčnost vodních biokoridorů vedených údolím potoků je omezována technickými zásahy k ochraně proti přívalovým vodám, zejména v urbanizované části území. Významně doplněný a ve významné míře nově navržený lokální systém ekologické stability ale upevňuje podmínky rozvoje biodiverzity ekosystémů v antropogenně narušených částech krajiny a vytváří předpoklady pro dosažení plné funkčnosti

propojení ekologicky stabilizujících ploch s potenciálem celkového ozdravení přírody a krajiny na území mikroregionu Cínovec a upevnění jeho užitych vlastností a funkcí.

11. Hlavní cíle programu rozvoje mikroregionu při ochraně přírody a krajiny

Území přírody se zvláštním režimem ochrany

Zásadním prvkem ochrany přírody a krajiny zasahujícím do správního území mikroregionu Cínovec je velkoplošná Ptačí oblast Východní Krušné hory, která do chráněných území včleňuje vrcholové planiny v okolí Cínovce a Cínoveckého hřbetu a nejvyšší části svahů do úrovně zhruba 750-800 m.n.m. Cínovec a jeho bezprostřední okolí (přechod státní hranice) je z Ptačí oblasti vyjmut. Ve východní vrcholové části zájmového území je ochranná funkce ptačí oblasti posílena přeryvem s územím přírodního parku východní Krušné hory a existencí regionálního biocentra ÚSES.

foto.č.3 – pohled na Cínovecký hřbet, směr jihozápad, foto autora

Koncepce rozvoje území mikroregionu ve všech jeho aspektech respektuje cíle ochrany sledované jak v ptačí oblasti, tak v přírodním parku z hlediska územního i návrhů využití. Za základní aspekt je v tomto ohledu možno počítat nezařazení

návrhů na vybudování parků větrných elektráren na Cínoveckém hřbetu a v okolí samotného Cínovce mezi rozvojové programy. To vylučuje nutnost budování přístupových cest dostatečně únosných pro těžkou stavební techniku v regionálním biocentru 1692- citlivé oblasti lesa, travnatých holin a drobných rašelinišť, která je významným stanovištěm tetřívků , pro něž jsou zde výhodné podmínky potravní i krytové a jsou jedním z hlavních objektů ochrany v rámci ptačí oblasti. Z prostoru Cínovce s omezeným výběrem stavenišť v ploše postižené těžbou je pak vyloučen přesah vlivů na území PR Cínovecké rašeliniště ležícího již mimo katastr Cínovce.

Obecná ochrana přírody a krajiny

Na ostatním území mikroregionu Cínovec nejsou zvláště chráněné oblasti přírody vymezeny. Obecná ochrana přírody a krajiny je zajišťována zařazením lesa, vodních toků a jejich nivních údolí, rybníků, jezer a rašelinišť mezi významné krajinné prvky. Statut ochrany VKP, vyplývající z dikce zákona č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody krajiny je mikroregionem Cínovec respektován.

Významný podíl lesů na území mikroregionu (cca 70% území) a jejich zařazení do kategorie lesů zvláštního určení v ochranném pásmu lázeňského zdroje a lesů ochranných na mimořádně nepříznivých stanovištích suťových proudů, ve stržích a rašeliništích zvýrazňuje jejich důležitost v rámci ochrany přírody a krajiny. Jejich ochrana a management pokud nespádají do kategorie ÚSES je však zakotvena mimo působnost územního plánu. Pozornost si však zaslouží lesnické rekultivace v pánevní oblasti a náletové sukcesí porosty lesního charakteru na území postižené těžbou. Jejich druhová skladba s převahou rychle rostoucích dřevin, které jsou v normálním lesním porostu považovány za nežádoucí (topoly, vrby, jasan) nebo minoritní (bříza, modřín, javor) s bujným kořenovým patrem na plochách rekultivací nebo opuštěným ladem ležících pozemcích budí dojem neúčelnosti a malého respektu ze strany obyvatel. V místech přiblížení zástavby pak provokují k nežádoucím aktivitám zejména k nepovolenému odkládání odpadu. Rozvojové programy v blízkosti těchto pionýrských lesů je proto vhodné realizovat až v době větší vyspělosti navazujících porostů nebo paralelně s jejich výchovou. (Strategie rozvoje Mikroregionu Cínovec, 2006)

Hlavní cíle rozvoje mikroregionu Cínovec při ochraně přírody a krajiny :

- zvýšení podílu zeleně v obcích (Dubí, Novosedlice, Proboštov), výsadba nových nižších dřevin
- kvalitnější údržba a péče o zeleň a veřejná prostranství
- vhodné propojení biotopů a zastavěného území vytvářející příjemné podmínky pro život občanů v obcích mikroregionu

Strategický cílem těchto opatření, které se zaměřují na funkční význam jednotlivých složek veřejné zeleně v návaznosti na plánovaná urbanistická řešení nových staveb.

Účelem je rozšířit funkční složku občanské vybavenosti s ekologickými vlastnostmi. Rozšíření ozeleněných ploch (zejména ve vnitřních městských částech) přispěje mimo jiné k rozvoji estetické úrovně a image obcí mikroregionu města.

Výsledným efektem opatření je maximální využití geografického potenciálu města. Vhodným propojením biotopů a zastavěného území vytvořit příjemné podmínky pro život občanů ve městě. Strategický cíl se zaměřuje na funkční význam jednotlivých složek veřejné zeleně a urbanistického řešení nových staveb. Smyslem opatření je rozvíjet estetickou úroveň, image města a jeho urbanistického řešení.

12. Silné a slabé stránky ochrany přírody a krajiny na území mikroregionu

Silné stránky :

- výsadba nové veřejné zeleně, zvyšující se zájem o vzhled obcí
- ve všech obcích zpracovaná ÚPD či ÚPP
- zájem občanů o ochranu životního prostředí
- dostatečné a kvalitní zdroje pitné vody
- výhodná geografická poloha mikroregionu
- schopnost komunikace mezi jednotlivými starosty a schopnost se dohodnout na prioritách mikroregionu

Slabé stránky :

- krajina ovlivněná intenzívní průmyslovou činností

- staré ekologické zátěže (divoké skládky, neudržované objekty bývalých podniků, atd.)
- nevyužívané alternativní zdroje energie (větrné, vodní a sluneční energie)
- obecný problém nedostatku kapitálu na investice do dalšího rozvoje mikroregionu
- probíhající resrukturalizace celého regionu
- špatný stav odkanalizování a likvidace odpadních vod
- rozsáhlé poškození krajiny a životního prostředí
- nedostatek finančních prostředků

Příležitosti :

- doplňování a aktualizace územně plánovací dokumentace
- rezervy v územních plánech (volné a vhodné plochy) pro další výstavbu, využití zvýšeného zájmu a oživení výstavby v mikroregionu
- využití alternativních zdrojů energie
- výstavba obchvatu obcí, čímž dojde ke zlepšení životního prostředí
- koordinace aktivit směřujících do rozvoje a obnovy venkova
- zlepšení péče o veřejnou zeleň
aktivit spojených s jejich využíváním
- alternativní využití zemědělských pozemků bývalé zemědělské výroby pro farmové chovy zvěře a rozvoj agroturistiky a venkovské turistiky
- vyšší úroveň koordinace obcí v některých oblastech činností, zvláště při přípravě společných projektů

Hrozby :

- narušení biokoridorů (např. výstavbou nových domů)
- zhoršující se životní úroveň některých skupin obyvatelstva, růst rizikových skupin obyvatelstva (dlouhodobě nezaměstnaní, matky s dětmi) a nepřipravenost systému sociální a zdravotnické péče a výchovných a školských zařízení dostatečně reagovat na jejich situaci
- zhoršování ekonomické situace ČR, hospodářská recese
- nedostatečná připravenost na čerpání zdrojů z fondu a programu EU
- nedostatek připravených individuálních projektu pro rozvoj mikroregionu

- preferování zájmu jednotlivých obcí na úkor svazku Mikroregionu Cínovec
- nedostatek podpory / strategie ze strany státních orgánů a organizací
- znečišťování životního prostředí

13. Shrnutí situace

Ochrana krajiny a přírody tak jak je stanovena v strategickém rozvoji mikroregionu Cínovec. Strategický plán mikroregionu Cínovec nabízí některé prvky ochrany krajiny a přírody. Jsou jimi limity pro využití území dle zvláštních předpisů v oblasti ochrany přírody, kde jsou vyjmenovány základní ochranné podmínky dle § 26 zák. č. 142/1992 Sb. Zde se jedná o přírodní památky Cínovecké rašeliniště, ptačí oblast Východní Krušné hory, přírodní park východní Krušné hory. Dále stanovuje limitující podmínky v území, týkající se významně chráněných krajinných prvků a lokalit s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin, živočichů a nerostů. V rámci strategického rozvoje mikroregionu Cínovec stanovuje územní limity a regulativy, které z nich vyplývají. Způsoby ochrany vyplývající z tohoto dokumentu se jeví jako dostačující v oblasti rozvoje mikroregionu.

Strategický plán rozvoje mikroregionu počítá s podporou podnikání a doporučuje rozvoj průmyslu ve stávajících průmyslových areálech, které jsou v oblasti mikroregionu Cínovec. Tyto nejsou v rozporu s životním prostředím.

V případě ochrany krajiny a přírody, doporučují respektovat podmínky ochrany a to zejména dle zákona č. 14/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny. Respektovat prvky systému ekologické stability, který je veden jako nadregionální biokoridor.

Vliv záměrů mikroregionu Cínovec na ochranu krajiny a přírody

Mikroregion má ve svém územním plánu stanoveno několik záměrů, které by mohly mít vliv na krajinu a její ochranu.

Jedná se hlavně o odbahnění proboštovského rybníka, kdy nejsem schopen posoudit technickou a finanční náročnost celého projektu, dále pak revitalizace areálu Sokolka na přírodní park a obnova vodní plochy Margaronka, včetně opětovného nasazení původních živočichů v Novosedlicích, zlepšení péče o veřejnou zeleň.

Doporučení způsobu ochrany krajiny a přírody

Ochrana krajiny a přírody v místech, kde je plánován záměr, je v strategickém rozvoji mikroregionu ošetřen dostatečným způsobem. V místech, kde není plánován rozvoj však způsob ochrany v dokumentu chybí.

V oblasti ochrany přírody a krajiny doporučuji:

Ornou půdu, které nemá zemědělské využití postupně převádět na pozemky určené k plnění funkce lesa. Obnovovat zničené lesní porosty. Dohlížet na ekologické zdroje vytápění rodinných domků (omezovat topení uhlím). Dotvářet lesoparkovou úpravou v obcích, pečovat o veřejnou zeleň, využívat všechny finanční zdroje určené k ochraně přírody a krajiny v dané lokalitě.

Mikroregion Cínovec lze charakterizovat jako venkovskou oblast s převážně kvalitními přírodními podmínkami. Obce Novosedlice a Proboštov si uchovaly tradiční venkovský charakter a celý mikroregion Cínovec disponuje řadou památkově chráněných objektů, které patří ke kulturnímu dědictví. Na druhé straně existují v mikroregionu Cínovec zanedbané a opuštěné výrobní areály, v obcích je zanedbaný domovní a bytový fond, zchátralé památky. Intenzivní průmyslová výroba se v minulosti podepsala na kvalitě životního prostředí, způsobila poškození krajiny a narušení původních ekosystémů.

Strategický cíl i toto opatření se zaměřují na funkční význam jednotlivých složek veřejné zeleně v návaznosti na plánovaná urbanistická řešení nových staveb. Účelem je rozšířit funkční složku občanské vybavenosti s ekologickými vlastnostmi. Rozšíření ozeleněných ploch (zejména ve vnitřních městských částech) přispěje mimo jiné k rozvoji estetické úrovně a image obcí mikroregionu města.

Výsledným efektem opatření je maximální využití geografického potenciálu města. Vhodným propojením biotopů a zastavěného území vytvořit příjemné podmínky pro život občanů ve městě. Strategický cíl se zaměřuje na funkční význam jednotlivých složek veřejné zeleně a urbanistického řešení nových staveb. Smyslem opatření je rozvíjet estetickou úroveň, image města a jeho urbanistického řešení.

Jednotlivým opatřením k dosažení stanovených cílů je nutné přiřadit stupeň priority, který se vypočítává na základě vstupních kritérií podle jejich důležitosti jak je např. vážený průměr. Jako jedna z nejvýznamnějších kritérií je potřeba realizace projektu, kterému byla přiřazena největší váha při stanovení priority. Poté následují další kritéria podle významu :

- možnost získání dotace (může být rozhodujícím faktorem pro realizaci finančně náročných projektů)
- velikost cílové skupiny (při ochraně krajiny a přírody by měla být co největší)
- provozní nenáročnost (minimalizace následných provozních nákladů)
- investiční nenáročnost (rozhodování o realizaci projektu)
- synergické efekty (souběh přínosů projektu je důležitý pro maximalizaci efektů vynaložených finančních prostředků),
- vztah k životnímu prostředí (zohledňuje udržitelnost daného projektu a jeho šetrnost k životnímu prostředí)
- žádanost (vyplývá z výsledků dotazníkové akce nebo je odhadována).

Hlavním cílem hodnocení projektů podle stupně priorit bylo zohlednit maximální přínosy jednotlivých opatření ve vztahu k nákladům, které jsou s nimi spojeny

14. Cíle při ochraně přírody a krajiny v mikroregionu

Podpora projektů a opatření, která přispějí ke zvýšení celkové kvality prostředí mikroregionu Cínovec cestou revitalizace a ochrany krajiny a přírodních hodnot území a tím i ke zvýšení jeho atraktivity :

- podpora aktivit zaměřených na zlepšení kvality životního prostředí, revitalizaci a ochranu krajiny, na nakládání s odpady a jejich využívání.
- zlepšení místních parametrů kvality složek životního prostředí (vody, půdy, ovzduší)
- zlepšení stavu a vzhledu krajiny
- zajištění efektivního využívání a k životnímu prostředí šetrného způsobu nakládání s odpady

15. vhodné aktivity

- realizace lokálních krajinotvorných opatření (např. revitalizace ploch, obnova a zřizování vodních ploch, čištění a úpravy vodních toků, zalesňování)
- výstavba a rekonstrukce zařízení využívajících obnovitelné zdroje energie (např. malé vodní elektrárny, fotovoltaické elektrárny apod.)
- zavádění protipovodňových opatření
- investice do ekonomického a ekologického využívání odpadů (např. kompostování bioodpadu,...)
- společné projekty mikroregionu řešící nakládání s odpady a jejich využívání (třídění odpadů, sběrné dvory, ...)

16. Diskuze

Hodnocení potenciálu a možností managementu venkovského mikroregionu svazku obcí Cínovec k ochraně přírody a krajiny je podle mého názoru velice odpovědná práce, která, pokud není provedena s přihlédnutím ke všem faktorům, může velkou měrou změnit pohled na krajinu a její ochranu. Vzhledem k tomu, že v případě mikroregionu se jedná o relativně malé území, kde jsou jeho místa přesně definována z hlediska jejich využití. Střídají se tu místa určené pro průmysl a bydlení a to někdy i v těsné blízkosti. Co se týká ochrany přírody a krajiny tak musím říci, že mikroregion Cínovec (nebo spíše obce, které v současné době patří do mikroregionu) patří do oblasti značně zasažené průmyslem, který za dobu před rokem 1989 byl chápán jako průmyslová oblast a co se týkalo ochrany přírody a krajiny oblast značně zanedbávaná. Jelikož bydlím v jedné z obcí, které patří do mikroregionu Cínovec mám zájem na kvalitním přístupu k ochraně krajiny a přírody a to nejenom pro sebe ale i pro své děti. Z toho důvodu se mě jakékoli změny a záměry dotýkají v daleko větší míře. Je tudíž možné, že jsem při hodnocení méně objektivní. Změnu by možná přineslo, kdyby byl hodnotitelem někdo „zvenčí“. Výsledky by následně mohl hodnotit se „starousedlíky“ a společně následně pracovat na možných změnách a to v souvislosti i s historií.

V obecné rovině musím souhlasit se strategickým rozvojem mikroregionu Cínovec, který nemá jako svoji prioritu pouze ochranu krajiny přírody, ale také rozvoj obce, vytváření nových pracovních míst, zlepšení vzhledu obcí, stavu krajiny, zachování přírodních památek, rozvoj cestovního ruchu, dopravní a technické

infrastruktury, rozvoj vzdělanosti, volnočasových aktivit. Je zřejmé, že při takovém množství priorit nelze upřednostňovat pouze ochranu krajiny a přírody, ale nelze ji ani zanedbávat. Jako pozitivní hodnotím snahu o zlepšení stavu místního lesoparku projekt na odbahnění rybníka apod. Rozpory u mě vyvolal pronájem pozemků na fotovoltaické sluneční elektrárny, kvůli kterým došlo i k pokácení vzrostlých stromů, aby nestínili slunečnímu svitu. Toto hodnotím jednoznačně jako negativní zásah. Je to pouze jeden z příkladů kdy ekonomické zájmy převyšují na ekologickými.

17. Závěr

Při psaní mé práce jsem se mohl alespoň trochu vžít do role posuzovatele a nahlédnout do problematiky, týkající se ochrany krajiny a přírody v místě kde žiji. Je dobře, že ochrana přírody a krajiny má svoji oporu v zákonu č.114/1992 Sb. Na tuto problematiku existuje nespočet názorů a přístupů a metodických postupů. Myslím si, že ochrana přírody a krajiny byla po velkou dobu přehlížena a zanedbávána. V poslední letech se vydávají na ochranu přírody a krajiny nemalé prostředky. Proto si myslím, že je nutné v již nastartovaných opatřeních pro zlepšení stavu životního prostředí i nadále pokračovat. Je mnoho odborných publikací, metodických pokynů a odborníků, kteří vědí jak si při ochraně přírody a krajiny počínat. Je však naprosto zřejmé, že i nejlepší odborné znalosti a sebelepší metodika nemusí být dostačující. Při ochraně přírody a krajiny musíme vycházet s poznatků našich předků, kteří nám mohou pomoci s historickým reliéfem krajiny, ale naše zásahy byly co nejšetrnější a zároveň neúčinnější. Samozřejmě, že vývoj a to i při ochranně přírody a krajiny jde dopředu. Hlavně jde o to, abychom svou činností našli souznění s přírodními, kulturními i historickými rysy krajiny. Abychom se naučili ochranu přírody a krajiny používat pro uchování přírodních krás i pro následující generace

L I T E R A T U R A :

Asistenční centrum a.s., Strategie rozvoje Mikroregionu Cínovec, 2006, str. 1- 200

Šlégr, Kislinger, Laníková, Ekologie a ochrana životního prostředí, 2002, ISBN 80-7168-828-2, str. 132-134

Doc. RNDr. Berger J. Csc, Ekologie, 1998, ISBN 80-7232-013-0, str. 175

Doc. RNDr. Braniš M. CSC, Základy ekologie a ochrany životního prostředí, 2004, ISBN 80-7333-024-5, str. 97

Štulz, Götz, Životní prostředí, 1996, ISBN 80-901942-2-2, str. 7,9,11

Bukáček, 1999. Popis metody hodnocení krajiny a jejího rázu použité v metodice Správy CHKO České republiky In Sborník přednášek: Péče o krajinný ráz, cíle a metody. ČVUT, Praha. 188 - 192 s. ISBN 80-01-01979-9

Bukáček, 2006, Preventivní hodnocení krajinného rázu rozsáhlejšího území – metodika a možnosti jejího využití In. Sborník přednášek: Péče o krajinný ráz, cíle a metody. ČVUT, Praha. 91 - 98 s. ISBN 80-01-01979-9

Bukáček, Matějka 1999, Hodnocení krajinného rázu In Sborník přednášek: Péče o krajinný ráz, cíle a metody. ČVUT, Praha. 159 – 185 s. ISBN 80-01-01979-9

<http://www.geoportal.cenia.cz>

<http://www.snh.gov.uk/protecting-scotlands-nature/looking-after-landscapes/lca/>

Löw a kol., 2006: Typy krajinného rázu České republiky. In Sborník přednášek: Ochrana krajinného rázu: třináct let zkušeností, úspěchů i omylů. Vorel, Sklenička (Eds.). Nakladatelství Naděžda Skleničková. Praha, s. 43 – 50. ISBN 80-903206-7-8

Salašová, 2006, Metodické možnosti posudzovania krajinného rázu na regionálnej úrovni. Ochrana krajinného rázu: třináct let zkušeností, úspěchů i omylů. Vorel, -

Sklenička (Eds.). Nakladatelství Naděжда Skleničková. Praha, s. 105 - 111. ISBN 80-903206-7-8

Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje a.s.,2008, strategický plán rozvoje města Dubí, str. 52-58

Výbor pro životní prostředí a rozvoj obce, Integrovaný plán rozvoje obce, 2008, str. 26-29

Penquite, Craig.Urban ballpark design [electronic resource] : a holistic strategy toward vitalization / (2004) Cincinnati, Ohio : University of Cincinnati,

Novotný, V. (et.), Dreslerová, J., (ed): Venkovská krajina 2008. Sborník z 6. ročníku mezinárodní mezioborové konference konané 23.-25. Května 2008 v Hostíně, Bílé Karpaty, 2008, 136 str., ISBN-978-80-87154-19-9

Operační program k ochraně životního prostředí ČR

Strategie rozvoje Ústeckého kraje

Anděl, J., a kolektiv, Geografie Ústecka, UJEP Ústí nad Labem, 2002, ISBN-80-7044-413-44, s. 134

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění

Zákon o ovzduší (č. 86/2002 Sb.),

Zákon o odpadech (č. 185/2001 Sb.),.

Zákon o ochraně ozónové vrstvy Země (č. 86/1995 Sb.),

Zákon o vodách (č. 254/2001 Sb)

Zákon o lesích (č. 289/1995 Sb.)

Zákon o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (č.16/1997 Sb.) ,

L. Quitt, klimatické oblasti Československa, Brno : geografický ústav ČSAV, 1971 str.
73-74

www.kr-ustecký.cz

[http. //supermapy.centrum.cz](http://supermapy.centrum.cz)

www.mesto-dubí.cz

www.novosedlice.cz

www.ouprobostov.cz

www.nature.cz

tabulky – Český hydrometeorologický ústav